

The Project Gutenberg eBook of Pikku Eyolf: Kolminäytöksinen näytelmä, by Henrik Ibsen

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Pikku Eyolf: Kolminäytöksinen näytelmä

Author: Henrik Ibsen

Translator: Teuvo Pakkala

Release date: February 18, 2006 [EBook #17788]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK PIKKU EYOLF: KOLMINÄYTÖKSINEN NÄYTELMÄ

Produced by Matti Järvinen, Tuija Lindholm and Distributed

Proofreaders Europe.

PIKKU EYOLF

KOLMINÄYTÖKSINEN NÄYTELMÄ

Kirjoittanut
Henrik Ibsen

Suomentanut
Teuvo Pakkala

Ensimmäisen kerran julkaissut
Werner Söderström 1895.

Henkilöt:

ALFRED ALLMERS, tilanomistaja, kirjailija, entinen tuntiopettaja.
ROUVA RITA ALLMERS, hänen vaimonsa.
EYOLF, heidän lapsensa; 9 vuotias.

NEITI ASTA ALLMERS, Alfredin puolisisar.
INSINÖÖRI BORGHEJM.
ROTTA-ULLA.

Tapautumapaikka Allmerssin maatilalla, vuonon rannalla, pari penikulmaa kaupungista.

Ensimmäinen näytös.

(Kauniisti ja rikkaasti varustettu huone, puutarhaan päin. Paljo huonekalustoa, kasveja ja kukkasia. Perällä avonaiset lasiovet verantaan. Laaja näköala vuonolle. Etäällä metsäisiä harjanteita. Kummallakin sivuseinällä ovi; oikeanpuoleinen on kaksoisovi ja on etäämmällä perälle. Edessä oikealla sohva löysine patjoineen ja päällyksineen. Tuoleja ja pieni pöytä sohvaurkassa. Edessä vasemmalla suurempi pöytä nojatuoleja ympärillä. Pöydällä avonainen matkalaukku. Varhainen, lämmin, päiväpaisteinen kesäaamu).

(Rouva RITA ALLMERS seisoo pöydän ääressä, selin oikealle, ja purkaa matkalaukkuja. Hän on kaunis, kookas, muhkea nainen, vaaleaverinen, noin 30 vuotias. Vaaleassa aamupuvussa).

(Vähän myöhemmin tulee neiti ASTA ALLMERS oikean puoleisesta ovesta; yllään vaaleanruskea kesäpuku, päällysröijy, hattu ja parasolli. Kainalossa suurehko, lukittu kirjesalkku. Hän on solakka, keskikokoinen, tukka musta ja syvälliset, vakavat silmät. 25 vuotias).

ASTA,

(oven suusta).

Hyvää huomenta, rakas Rita!

RITA,

(kääntää päätään ja nyökyttää hänelle).

Mitä näen, — sinäkö, Asta! Tuletko kaupungista näin aikaseen? Tänne meille saakka?

ASTA,

(paneeripöytänsä tuolille ovensuussa).

Minä en saanut sielun rauhaa. Minusta tuntui, että minun täytyy lähteä tänne näkemään pikku Eyolfia tänään. Ja sinua myöskin (paneeripöydälle sohvalla). Ja niin lähdin minä höyrylaivalla.

RITA,

(hymyilee hänelle).

Ja laivalla tapasit jonkun hyvän ystävän, vai mitä? Tarkoitin, että aivan sattumalta.

ASTA,

(rauhallisesti).

En ainoatakaan tuttua (huomaa matkalaukun). Mutta, Rita — mikä tuo on?

RITA,

(lappaa yhä tavaroita).

Alfredin matkalaukku. Etkö tätä tunne?

ASTA,

(ilahtuneena, menee lähemmäksi).

Mitä? Onko Alfred tullut kotia!

RITA.

On, ja ajatteleppas, — hän tuli ihan odottamatta yöjunalla.

ASTA.

Ahaa, *se se* olikin, jota minä tunsin! *Se* minua tänne vetikin! — Mutta eikö hän ollut mitään kirjoittanut tulostaan? Edes kirjekorttia?

RITA.

Ei sanaakaan.

ASTA.

Eikö hän sähkösanomaakaan lähettänyt?

RITA.

Tuntia ennen kuin tuli. Hyvin lyhyen ja kylmän (nauraa). Eikö sinustakin, Asta, ole se niin Alfrediksi?

ASTA.

Niin on. Hän on kaikessa niin umpimielinen.

RITA.

Vaan sitä suloisempaa oli, sitte kun sain hänet taas luokseni.

ASTA.

Niin, sen arvaan.

RITA.

Minä kun jo neljätoista päivää ennemmin olin häntä odottanut!

ASTA.

Ja hän voi hyvin? Ei hän alakuloinen ole?

RITA,

(lupsauttaa matkalaukun kiinni ja hymyilee hänelle).

Hän oli aivan kuin kirkastettu, kun hän astui ovesta.

ASTA.

Eikö ollut väsyksissäkään?

RITA.

Oli. Hyvinkin väsyksissä, uskon. Vaan hän, raukka, olikin taivaltanut jalkasin suurimman osan matkaa.

ASTA.

Ja tunturi-ilmakin ehkä oli tekeytynyt liian ankaraksi hänelle.

RITA.

En usko. En ole kuullut hänen yhtä kertaa rykivän.

ASTA.

Kas niin. Siinä sen nyt näet! Oli siis hyvä, että lääkäri sai hänet taipumaan tuolle matkalle.

RITA.

Niin, nyt kun se on vihdoinkin ohi, niin —. Vaan usko pois Asta, se on ollut kauhea aika minulle. Minä en ole koskaan tahtonut sitä sanoa. Ja sinähän kävitkin niin harvoin täällä, minun luona —

ASTA.

Niin, siinä minä en tehnyt oikein. Vaan —

RITA.

Niin, niin, niin, — sinullahan oli koulusi siellä kaupungissa (hymyilee). Ja meidän tienrakentaja — hänkin oli mennyt matkalle.

ASTA.

Oh, anna nyt, Rita sen olla sinään!

RITA.

Niin, niinpä kyllä. Antaa tienrakentajan mennä. — Vaan se ikävä, mikä minulla on Alfredia ollut! Autiota! Tyhjää! Huu, ihan tuntui kuin olisi tänne ollut elävältä haudattu!

ASTA.

Mutta, herra jumala, — ainoastaan kuus — seitsemän viikkoa —

RITA.

Niin, niin, vaan muista, ettei Alfred ole koskaan ennen ollut poissa kotoa. Ei edes yhtä ainoata vuorokauttakaan. Koko kymmeneen vuoteen —

ASTA.

Eipä ei, vaan senpä vuoksi juuri olikin minusta aika hänen päästä vähän liikkeelle tänä vuonna. Hänen olisi pitänyt mennä tunturimatkalle jok'ainoa kesä.

RITA,

(puolittain hymyillen).

Kyllähän sinun on hyvä sanoa. Jos minä olisin niin — niin järkevä kuin sinä, niin olisin hänet laskenut — ehkä. Vaan minusta, Asta, tuntui, että en voi. Mieleeni kuvasti, että en milloinkaan voi häntä saada takasin. Etkö sinä voi *sitä* ymmärtää?

ASTA.

En. Syynä siihen lienee ettei minulla ole ketään, jonka menettämistä pelkäisin.

RITA,

(ilkamoivalla, hymyllä).

Eikö todellakaan ole ketään —?

ASTA.

Ei, minun tietääkseni (keskeyttäen). Vaan kuule, Rita, — missä Alfred on? Taitaa nukkua vielä?

RITA.

Ei aikoinkaan. Hän nousi tänäänkin tavallisella ajalla.

ASTA.

No, sitte hän ei ole ollutkaan kovin väsyksissä.

RITA.

Oli hän, yöllä. Tullessaan. Vaan nyt on Eyolf ollut hänen luonaan toista tuntia.

ASTA.

Poika raukka, pieni ja kalpea Eyolf parka! Täytyykö hänen taas ruveta opiskelemaan ja opiskelemaan.

RITA,

(kohauttaen olkapäitään).

Alfredhan se niin tahtoo, sen sinä tiedät.

ASTA.

Niin, vaan, minusta nähden, sinä voisit asettua sitä vastaan.

RITA,

(vähän kärsimättömästi).

Eei — tiedätkös — siihen en voi minä sekaantua. Alfred ymmärtänee kai ne asiat paljoa paremmin kuin minä. — Ja mihin, mielestäsi, Eyolf voisi ryhtyä. Eihän Eyolf voi juosta ympäriinsä ja leikkiä — niinkuin muut lapset.

ASTA,

(päätävästi).

Minä tästä puhelen Alfredille.

RITA.

Niin, rakas Asta, teepäs vainkin se. — No, siinähan —

(ALFRED ALLMERS, kesäpuvussa, taluttaen Eyolfia, tulee vasemmanpuoleisesta ovesta. Hän on miellyttävä, solakka mies, 36—37 vuoden ikäinen, lempeät silmät, harva, ruskea tukka ja parta. Vakava ja miettävä ilme kasvoilla. — Eyolfilla on univormun tapainen puku, kultanauhoilla ja kiiltonapeilla. Hän ontuu ja käy kainalosavulla vasemmassa kainalossa. Jalka on tarmoton. Hän on pienikasvuinen, kivuloisen näköinen, vaan silmät kauniit ja älykkäät).

ALLMERS,

(irrottautuu Eyolfista, menee ilahtuneena ja ojentaa molemmat kätensä Astalle).

Asta! Rakas Asta! Sinä täällä! Että heti sain sinut nähdä!

ASTA.

Minusta tuntui, että minun *täytyi* —. Terve tulleeeksi taas kotia!

ALLMERS,

(pudistaa hänen käsiään).

Kiitos!

RITA.

Eikö hän ole muhkean näköinen?

ASTA,

(tuijottaa herkeämättä häneen).

Uljas! Kerrassaan uljas! Silmistä virkeys loistaa! Sinä varmaan olet kirjoittanut hyvin paljo matkallasi (ilahtuneena huudahtaen). Ehkäpä koko kirja on valmis, mitä Alfred?

ALLMERS,

(nostaa olkapäitään).

Kirja —? Jaa, *se* —

ASTA.

Niin, minä ajattelin, että siellä matkalla sinun on sitä helppo kirjoittaa.

ALLMERS.

Niin ajattelin minäkin. Vaan näes, — kävikin aivan toisin. En ole kirjoittanut kirjaani yhtä ainoatakaan kirjainta.

ASTA.

Et ole kirjoittanut —!

RITA.

Vai niin! Minä ihmettelinkin, kun kaikki paperi matkalaukussa oli ihan koskematta.

ASTA.

Vaan, rakas Alfred, mitä sitte olet koko sen aikaa tehnyt.

ALLMERS,

(hymyilee).

Olen vain kuleksinut ja ajatellut, ajatellut yhtä mittaa.

RITA,

(panee kätensä hänen olkapäilleen).

Ajatellut vähän niitäkin, jotka olivat kotona?

ALLMERS.

Niin olenkin, tiedätkös. Olen ajatellut paljonkin. Joka ainoa päivä.

RITA,

(laskee kätensä).

No, sittehän on hyvin kaikkityyni.

ASTA.

Vaan et ole kirjoittanut kirjaasi? Ja kuitenkin voit olla noin iloinen ja tyytyväinen? Sepä ei ole muuten sinun tapaistasi. Tarkoitin, silloin kun kirjoittamisesi käy työläästi.

ALLMERS.

Siinä olet oikeassa. Sillä olen, näetkös, ennen ollut tyhmä. Ajatellessa liikkuu itsekunakin mielessä parasta, mitä hänessä on. Mitä paperille tulee, se ei isosti kelpaa.

ASTA,

(huudahtaen).

Sekö ei kelpaa!

RITA,

(nauraen).

Vaan, oletko tullut hulluksi, Alfred!

EYOLF,

(katsoo luottavasti häneen).

Johan toki, isä, — se kelpaa, mitä *sinä* kirjoitat.

ALLMERS,

(hymyilee ja silittää hänen tukkaansa).

Niin niin, kun *sinä* sen sanot, niin —. Vaan usko *sinä* minua, — minun jälestäni tulee eräs, joka on tekevä sen paremmin.

EYOLF.

Ken se olisi? Sano!

ALLMERS.

Annahan ajan kulua. Hän on tuleva ja ilmoittava itsensä.

EYOLF.

Ja mitä *sinä* aijot sitte tehdä?

ALLMERS,

(totisena).

Sitte menen taas tuntureille —

RITA.

Hyi häpeä, Alfred!

ALLMERS.

— ylös vuorille ja avaroilte aavikoille.

EYOLF.

Kuule isä, etkö uskokin minun parantuvan pian, että minäkin saan olla sinun mukana?

ALLMERS,

(tuskaa tuntien).

Ehkä, pieni poikaseni.

EYOLF.

Se minusta olisi reipasta, jos minäkin voisin kiivetä tuntureita.

ASTA,

(muuttaen puheainetta).

Hei vain, miten sievä ja soma *sinä* tänään olet, Eyolf!

EYOLF.

Niin, enkö olekin, täti?

ASTA.

Oletpa kuin oletkin. Isänpö vuoksi olet saanut tuon uuden puvun päällesi?

EYOLF.

Niin, minä pyysin äidiltä. Sillä minä halusin, että isä näkee minut tässä puvussa.

ALLMERS,

(hiljaa Ritalle).

Sinun ei olisi pitänyt antaa hänelle tuollaista pukua.

RITA,

(tukahtuneesti).

Niin, vaan hän kiusasi minua niin kauan. Pyysi niin hartaasti. En saanut häneltä rauhaa.

EYOLF.

Ja, kuule isä, — Borghejm on ostanut minulle jousipyssyn. Ja on opettanut minua ampumaankin sillä.

ALLMERS.

Vai niin, sehän on oikein erinomaista sinulle, Eyolf.

EYOLF.

Ja kun hän tulee taas ensikerran, niin pyydän, että hän opettaa minua uimaankin.

ALLMERS.

Uimaan! Minkä vuoksi nyt uimaan tahdot oppia?

EYOLF.

No kun kaikki pojat siellä rannalla osaavat uida. Minä ainoa, joka en osaa.

ALLMERS,

(liikutettuna, kiertää kätensä hänen ympäri). Sinä saat oppia kaikkia mitä tahdot! Kaikkia, mitä vain itse haluat.

EYOLF.

Arvaatko isä, mitä enin haluan?

ALLMERS.

Noo? Sanopas.

EYOLF.

Kaikista mieluummin haluan oppia sotamieheksi.

ALLMERS.

Voi, pikku kulta Eyolf! On monta muuta parempaa kuin se.

EYOLF.

Niin, vaan minunhan pitää mennä sotamieheksi suureksi tultuani. Senhän tiedät.

ALLMERS,

(hieroo käsiään).

Niin, niin, niin; sittepähän nähdään —

ASTA,

(istuu pöydän ääreen vasemmalle).

Eyolf! Tulepas tänne minun luo, niin kerron sinulle jotakin.

EYOLF,

(menee sinne).

Mitä sinulla, täti, on kerrottavaa?

ASTA.

Kuulehan Eyolf, — minä olen nähnyt Rotta-Ullan.

EYOLF.

Mitä! Oletko nähnyt Rotta-Ullan! Et ole, sinä vain narraat!

ASTA.

Ei, tosi se on. Minä näin hänet eilen.

EYOLF.

Missä sinä näit?

ASTA.

Minä näin hänet tiellä, vähän matkaa kaupungista.

ALLMERS.

Minä myöskin näin hänet jossakin maalla.

RITA,

(istuen sohvaan).

Ehkä mekin, sitte saamme nähdä hänet.

EYOLF.

Täti, eikö ole kummallinen hänen nimensä: Rotta-Ulla?

ASTA.

Ihmiset sanovat häntä sillä nimellä, kun hän kiertelee maat ja mantereet ja karkottaa kaikki rotat.

ALLMERS.

Oikeastaan hänen nimensä on kai Hukkanen, muistaakseni.

EYOLF.

Hukkanen? Sehän on pieni susi.

ALLMERS,

(taputtaa hänen päätään).

Tiedätkö sinä, Eyolf, senkin?

EYOLF,

(mieltävästi).

Mutta tosiaan! Jos hän kummitteleekin öisin sutena? Uskotko isä?

ALLMERS.

Eikö mitä! — Vaan menhän nyt puutarhaan vähän leikkimään.

EYOLF.

Eikö sinusta olisi parempi, jos ottaisın jonkun kirjan mukaani?

ALLMERS.

Ei, ei ollenkaan kirjoja tästä lähtien. Mene ennemminkin rantaan toisten poikain luo.

EYOLF,

(neuvottomana).

Ei, isä, minä en mene poikain luo tänään.

ALLMERS.

Minkä vuoksi et?

EYOLF.

En, kun minulla on nämä vaatteet.

ALLMERS,

(rypistää otsaansa).

Tekevätkö he ehkä pilkkaa sinun — sievistä vaatteistasi!

EYOLF,

(karttaen).

Ei, sitä he eivät uskalla. Muuten silloin minä löisin heitä.

ALLMERS.

No niin, — mikäs siinä sitte on —?

EYOLF.

Vaan ne ovat niin raakoja, ne pojat. Ja sitte he sanovat, että minusta ei milloinkaan tule sotamiestä.

ALLMERS,

(hillityllä mielipahalla).

Minkä vuoksi luulet heidän sitä sanovan?

EYOLF.

He ovat kai kateellisia minulle. Sillä nehän, isä, ovat niin köyhiä, että heidän täytyy olla avojaloinkin.

ALLMERS,

(hiljaa, tuskan äänellä).

Oo, Rita, — kuinka tämä kaivelee sydäntäni.

RITA,

(tyynnyttävästi, nousee).

So-so-so!

ALLMERS,

(uhkaavasti).

Vaan ne pojat, ne saavat kerran tuta, kuka on herra, siellä rannalla!

ASTA,

(kuunnellen).

Siellä joku koputtaa.

EYOLF.

Varmaan Borghejm!

RITA.

Käykää sisään!

(ROTTA-ULLA tulee hiljaa ja verkalleen sisään oikean puoleisesta ovesta. Hän on pieni, henturoinen, kumarainen olento, vanha ja harmaja, terävät ja tuikeat silmät. Pukunaan vanhanaikainen korjankirjava hame, musta säpsähattu ja kauhtana. Kädessä suuri, punanen sateensuoja ja käsivarrella nuorassa riippuu musta pussi).

EYOLF,

(hiljaa, tarttuu Astaa hameesta).

Täti! Tuo on varmaan *se*!

ROTTA-ULLA,

(niijaa oven suussa).

Nöyrimmästi anteeksi, — onko herrasväen talossa semmoista, joka nakertaa?

ALLMERS.

Meilläkö? Ei, ei luullakseni.

ROTTA-ULLA.

Minä näetteköös niin erittäin mielelläni auttaisin herrasväkeä pääsemään sellaisesta.

RITA.

Niin, niin, me ymmärrämme. Vaan meillä ei ole yhtään sitä lajia.

ROTTA-ULLA.

Sepä oli sangen ikävä, *se*. Sillä nyt olen juuri kierrosmatkallani. Ja kuka sen tietää, milloin taas tulen näille perukoille. — Ooh, miten väsyksissä olen!

ALLMERS,

(osoittaa tuolin).

Niin, siltä näyttää.

ROTTA-ULLA.

Eihän sitä muuten koskaan väsyisi tekemään hyvää noille pienille raukoille, joita vihataan ja hätyytetään niin ankarasti. Vaan *se* niin kovin kuluttaa voimia.

RITA.

Ehkä haluatte istua ja vähän levätä?

ROTTA-ULLA.

Tuhansia kiitoksia (istuu muutamalle tuolille oven ja sohvan välillä). Sillä koko yön olen ollut toimesta.

ALLMERS.

Vai niin, onko —?

ROTTA-ULLA.

Niin, tuolla saarilla (nauraa kitkattaa). Sinne oli minua niin totisesti kutsuttu. He kyllä vaikeroivat kovasti sitä. Vaan ei ollut muuta neuvona. Heidän täytyi, se vieköön, kiltisti haukata muikeaa omenaa (katsoo Eyolfia ja nyökyttää). Muikeaa omenaa, pieni herra. Muikeaa omenaa.

EYOLF,

(ehdottomasti, vähän alakuloisesti).

Minkä vuoksi heidän täytyi —?

ROTTA-ULLA.

Mitä?

EYOLF.

Haukata sitä?

ROTTA-ULLA.

Joo, sillä he eivät voineet enään toimeentulla. Rottain ja kaikkien pienten rottasikiöitten vuoksi, ymmärtäähän nuori herra.

RITA.

Uh! Ihmisparvoja, — oliko heillä niin paljon *niitä*?

ROTTA-ULLA.

Joo, niin että vilisi (nauraa hiljaa tyytyväisenä). Sängyissä kapusivat ja kuppelehtivat yökaudet. Maitoastioihin huprahtelivat. Lattioilla vinkuivat ja ränkyivät juosta, piristäen pitkin ja poikin.

EYOLF,

(hiljaa Astalle).

Minä en mene sinne, täti.

ROTTA-ULLA.

Vaan sitte tulin *minä* — ja eräs toinen. Ja me otimme mukaamme ne kaikki. Nuo pienet, sievät olennot! Me kahden saimme ne kaikki taltumaan.

EYOLF,

(huutaen).

Voi! Isä! — kas, kas!

RITA.

Herra jumala, Eyolf sinä!

ALLMERS.

Mikä nyt on?

EYOLF,

(osoittaa).

Tuolla pussissa joku potkii!

RITA,

(vasemmalle, huutaa).

Uh! Toimita hänet ulos, Alfred!

ROTTA-ULLA,

(nauraa).

Noo, ihana, suloinen rouva, elkööhän toki pelätkö tällaista pikkuista lakkipölkkyä.

ALLMERS.

Vaan mikä se sitte oikeastaan *on*?

ROTTA-ULLA.

Se on vain Tiistimies (aukasee pussin). Tulepas ulos pimeydestä, sinä rakkahin ystäväni.

(Pieni, leveä- ja mustakuonoinen koira pistää päänsä pussista).

ROTTA-ULLA,

(nyökyttää ja viittaa Eyolfia tulemaan).

Tulkaa huoleti lähemmäs, pieni runneltu sotilas! Ei tämä pure. Tulkaa tänne! Tulkaa vain tänne!

EYOLF,

(pysyttelee Astan luona).

En, minä en uskalla.

ROTTA-ULLA.

Eikö nuori herra tykkää, että tällä on lempeä ja rakastettava muoto?

EYOLF,

(hämmästyneenä, osoittaa).

Tuollako!

ROTTA-ULLA.

Niin, tällä justiin.

EYOLF,

(puoliääneen, katsoo tuijottaen lakkaamatta koiraa).

Minusta sillä on kauhein — muoto, mitä olen nähnyt.

ROTTA-ULLA,

(panee pussin kiinni).

Noo, somistuu se. Somistuu se kyllä.

EYOLF,

(lähestyy ehdottomasti, menee aivan lähelle ja silittää hiljaa pussia).

Viehättävä — viehättävä se on sittekin.

ROTTA-ULLA,

(varovalla äänellä).

Vaan nyt se on niin väsynyt ja uuvuksissa, raukka. Niin ylen väsynyt (katsoo Allmersia). Sillä se kuluttaa voimia, — sellainen leikki, uskokaa herra.

ALLMERS.

Mitä leikkiä tarkoitatte?

ROTTA-ULLA.

Houkuttelu-leikkiä.

ALLMERS.

Ahaa, koirako se houkuttelee rotat?

ROTTA-ULLA,

(nyökyttää päätään).

Tiistimies ja minä. Me molemmat olemme siinä yhdessä. Ja se käy niin sievästi. Sitä kelpaa nähdä. Tälle vain nuora kaulanauhaan. Sitte talutan minä sitä kolme kertaa ympäri talon ja soitan huuliharppua. Ja kun ne sen kuulevat, niin *täytyy* niiden ylös kellareista, alas ullakoista ja ulos reijistään — kaikki nuo siunatut, pienet otukset.

EYOLF.

Pureeko, tuo ne sitte kuoliaaksi?

ROTTA-ULLA.

Ei sinnepäinkään! Ei, vaan me menemme rantaan, tämä ja minä. Ja ne seuraavat meitä. Sekä aikaiset että niiden pienet penekset.

EYOLF,

(jännitettynä).

Entä sitte —? Kertokaa!

ROTTA-ULLA.

Sitte me menemme vesille. Minä meloskelen ja soitan huuliharppua. Ja Tiistimies uipi jälessä (silmit säihkyen). Ja kaikki seuraavat mukana nuo nakertajat ja nikertäjät, seuraavat meitä syvälle vedelle. Niin, sillä niiden *täytyy*!

EYOLF.

Minkävuoksi niiden *täytyy*?

ROTTA-ULLA.

Juuri sen vuoksi, kun ne eivät *tahdo*. Sillä ne niin kauheasti pelkäävät vettä, — sen vuoksi *täytyy* heidän veteen.

EYOLF.

Hukkuvatko ne?

ROTTA-ULLA.

Jok'ikinen, jok'ikinen (hiljempaa). Ja sitte niillä on niin rauhallinen ja hyvä ja pimeä olla, minkä suinkin voivat toivoa, — nuo sievät pienokaiset. Nukkuvat siellä alhaalla niin suloisesti ja pitkän unen. Kaikki nuo, joita ihmiset vihaavat ja hätyyttävät (nousee). Niin, entiseen aikaan minä en tarvinnut Tiistimiestä. Silloin houkuttelin itse. Minä yksin.

EYOLF.

Mitä te houkuttelitte?

ROTTA-ULLA.

Ihmisiä. Yhtä enite.

EYOLF,

(jännitettynä).

Mikä se oli se yksi, sanokaa!

ROTTA-ULLA,

(nauraa).

Se oli minun rakkaimpani, se, pieni sydänpäpyseni!

EYOLF.

Missä hän nyt on?

ROTTA-ULLA,

(ankarasti).

Alhaalla kaikkien rottain luona (taas lempeästi). Vaan nyt täytyy minun taas lähteä toimeen. Aina vain menon muassa. (Ritalle). Eikö herrasväellä ole minulle vähintäkään tointa tänään? Sillä voisin sen tehdä nyt samalla kertaa.

RITA.

Kiitoksia; ei ole tarvista.

ROTTA-ULLA.

Niin — niin, suloinen, kulta rouva, — sitä ei niin tiedä —. Jos herrasväki huomaisi täällä jonkun, joka kaivelee ja jäytää, — jyrsii ja nakertaa, — niin koettakaa vain saada minut ja Tiistimies käsiinne. — Jääkää hyvästi, hyvästi tuhansin kerroin.

(Menee oikeanpuoleisesta ovesta).

EYOLF,

(hiljaa, riemuiten Astalle).

Täti, minäkin olen nähnyt Rotta-Ullan!

(Rita menee verantaan, viilytteleikse leyhyttäen nenäliinalla. Vähä jälemin menee Eyolf varovasti ja huomaamatta oikeanpuoleisesta ovesta).

ALLMERS,

(ottaen salkun pöydältä sohvan luona).

Sinunko tämä on, Asta?

ASTA.

Niin. Minulla on siinä muutamia vanhoja kirjeitä.

ALLMERS.

Ahaa, perhekirjeet —

ASTA.

Sinähän pyysit minua järjestämään ne sinulle matkalla olosi aikana.

ALLMERS,

(taputtaa häntä päähän).

Ja *siihenkin* sinulla on riittänyt aikaa!

ASTA.

Olen järjestänyt ne osaksi täällä ja osaksi kotonani kaupungissa.

ALLMERS.

Kiitos, Asta rakas —. Oliko niissä mielestäsi mitään erinomaisempaa?

ASTA,

(pintapuolisesti).

Noh — ainahan sitä on yhtä ja toista tuollaisissa vanhoissa papereissa, sen arvaat (hiljemmin, vakavasti). Nuo tuossa salkussa, ovat kirjeitä äidille.

ALLMERS.

No, ne sinä tietysti saat ottaa itsellesi.

ASTA,

(hillitysti).

En ota. Vaan lue sinäkin, Alfred, ne. Joskus — sitte toiste —. Nyt minulla ei ole salkun avainta mukanani.

ALLMERS.

Ei tarvitakaan, rakas Asta. Sillä en kuitenkaan lue koskaan äitisi kirjeitä.

ASTA,

(kiinnittää katseensa häneen).

Sitte minä joskus, — jonakin rauhallisena iltahetkenä, kerron sinulle jotakin niistä.

ALLMERS.

Niin, se on toista. Vaan pidä sinä vain äitisi kirjeet. Eihän sinulla olekaan kovin monta muistoa hänestä.

(Hän ojentaa salkun Astalle, joka ottaa sen ja panee tuolille päällysvaatteensa alle).

(Rita tulee taas huoneeseen).

RITA.

Uh, minusta tuntui aivan kuin kalmanhaju olisi kulkenut tuon inhottavan vaimon mukana.

ALLMERS.

Niin, oli hän vähän inhottava.

RITA.

Tunsin itseni melkeen sairaaksi, kun hän oli huoneessa.

ALLMERS.

Muuten minä hyvin ymmärrän tuon pakottavan ja puoleensavetävän voiman, josta hän puhui. Yksinäisyydessä tuntuureilla ja aavikoilla on jotakin samanlaista.

ASTA,

(katselee tarkastavasti häntä).

Mitä sinulle on tapahtunut, Alfred?

ALLMERS,

(hymyilee).

Minulleko?

ASTA.

Niin, jotakin se on. Niinkuin joku muutos. Rita myöskin on sen huomannut.

RITA.

Niin, minä näin sen sinusta heti, kun sinä tulit. Vaan se on kai vain hyväksi, eikö niin, Alfred?

ALLMERS.

Sen pitää olla hyväksi. Ja sen täytyy ja se on oleva hyväksi.

RITA,

(huudahtaen).

Sinä olet kokenut jotakin matkallasi! Elä kielläkään! Sillä minä näen sen sinusta!

ALLMERS,

(pudistaa päätään).

En tämän taivaallista — ulkonaisesti. Mutta —

RITA,

(jännityksissä).

Mutta —?

ALLMERS.

Sisällisesti minussa on kylläkin tapahtunut pieni mullistus.

RITA.

Ah Jumala —!

ALLMERS,

(rauhottaen, taputtaa hänen kättään).

Se on vain hyväksi, rakas Rita. Siihen voit huoletti luottaa.

RITA,

(istuu sohvaan).

Tämä sinun lopultakin täytyy heti kertoa meille. Kaikkityyni!

ALLMERS,

(kääntyy Astaan).

Niin, istutaan mekin. Niin minä koetan kertoa. Miten parhaiten voin.

(Hän istuu sohvaan Ritan viereen. Asta ottaa tuolin ja istuu Allmersin luo. Lyhyt äänettömyys).

RITA,

(katsoo häneen odottavasti).

No niin —?

ALLMERS,

(katselee eteensä).

Kun minä ajattelen kulunutta elämääni — ja kohtaloani — viimeisten kymmenen — yhdentoista vuoden aikana, niin on se melkeen kuin joku seikkailu tahi uni. Eikö sinustakin, Asta, tunnu siltä?

ASTA.

Monessa suhteessa tuntuu minusta siltä.

ALLMERS,

(jatkaen).

Kun minä, Asta, ajattelen, mitä me kaksi olimme ennen. Me kaksi köyhää orporaukkaa —

RITA,

(kärsimättömänä).

No, mutta siitähän jo on niin kauan.

ALLMERS,

(kuulematta häntä).

Ja nyt minä istun tässä keskellä varallisuutta ja komeutta. Olen voinut noudattaa kutsumustani. Olen voinut työskennellä ja harjoittaa tieteitä, — aivan mieleni mukaan (ojentaa kätensä). Ja koko tämän suuren, aavistamattoman onnen — sen luemme sinun ansioksesi, rakkahin Rita.

RITA,

(puolittain pilalla, puolittain vastenmielisesti, hyväilee hänen kättään).

Herkeä nyt lavertelemasta siitä.

ALLMERS.

Minä mainitsenkin sen ainoastaan jonkunlaisena johdantona. —

RITA.

Noo, jätä koko johdanto —!

ALLMERS.

Rita, — sinä luulit, että minä lääkärin kehotuksesta lähdin tunturimatalle. Mutta niin ei ollut.

ASTA.

Eikö?

RITA.

No mikä se sinut sitte sai matkalle?

ALLMERS.

Se, että minulla ei ollut enään rauhaa työpöytäni ääressä.

RITA.

Rauhaa! Mutta, kultaseni, kuka sinua häiritsi?

ALLMERS,

(pudistaa päätään).

Ei kukaan ulkoapäin. Vaan minussa liikkui tunne, että minä suorastaan väärinkäytin — tahi — ei, jätin käyttämättä parhaat lahjani. Että olen tuhlanut aikani hukkaan.

ASTA,

(silmät suurena).

Kirjaasiko?

ALLMERS,

(nyökäyttää).

Sillä minulla ei ole kykyä ainoastaan *siihen* yksistään. Pitää kai minun kyetä toimittamaan jotakin muutakin, yhtä tahi toista.

RITA.

Sitäkö sinä mietiskelit istuissasi?

ALLMERS.

Niin, sitä etupäässä.

RITA.

Ja sen vuoksi olit niin tyytymätön itseesi viime aikoina. Ja meihin muihin myöskin. Niin, sen vuoksi sinä olitkin, Alfred!

ALLMERS,

(katselee eteensä).

Tuossa minä istuin kumarassa pöytäni ääressä ja kirjoitin päivät pääksytysten. Usein puoliyöhönkin. Kirjoitin ja kirjoitin suurta paksua kirjaa "**Ihmisen vastuunalaisuudesta**". Hm!

ASTA,

(laskee kätensä hänen käsivarrelleen).

Vaan, rakas Alfred — se kirjahan on oleva sinun elämäntyösi.

RITA.

Niin, sitähan sinä olet useinkin sanonut.

ALLMERS.

Minä ajattelin niin. Siitä saakka kun tulin aikaiseksi (lämmin katse silmissä). Sitte sinä laitoit minulle tilaisuuden, jotta saatoin siihen ryhtyä, sinä rakas Rita —

RITA.

Lorua!

ALLMERS.

— sinä (hymyilee hänelle) kultinesi ja maine, mantuinesi —

RITA,

(puolittain nauraen, puolittain suutuksissa).

Virkahan vielä siitä, niin minä sinua lyön.

ASTA,

(katsoo huolestuneena Alfredia).

Vaan kirjasi, Alfred?

ALLMERS.

Se rupesi aivan kuin etenemään minusta. Vaan nousemistaan nousi ajatus korkeammista velvollisuuksista, joilla oli vaatimuksensa minulta.

RITA,

(sähköyvin silmin, tarttuu hänen käteensä).

Alfred!

ALLMERS.

Ajatus — Eyolfista, rakas Rita.

RITA,

(pettyneenä, päästää käden).

Oh — Eyolfista!

ALLMERS.

Yhä syvemmillä on pikku Eyolf raukka vallannut sijan minussa. Sen jälkeen kun tuo onnettomuus tapahtui, että hän putosi pöydältä —. Ja varsinkin sitte, kun oli varmaa, että se on auttamaton —

RITA,

(kiihkeästi).

Vaan teethän sinä, Alfred, minkä suinkin voit hänen hyväkseen.

ALLMERS.

Niin, koulumestarina. Vaan en isänä. Ja juuri isänä tahdon minä tästä lähtien Eyolfille olla.

RITA,

(katsoo häneen ja pudistaa päätään).

Minä totta tosiaan en ymmärrä sinua.

ALLMERS.

Minä tarkoitan, että minä kaikin voimin koetan tehdä hänelle sen, mikä on auttamatonta, niin lieveäksi ja keveäksi kuin suinkin on mahdollista ajatella.

RITA.

No mutta, — jumalan kiitos, minä en usko, että hän tuntee sen niin syvästi.

ASTA,

(liikutettuna).

Kyllä, Rita.

ALLMERS.

Niin, saat olla varma, että hän tuntee sen syvästi.

RITA,

(kärsimättömänä).

Vaan, rakas Alfred, — mitä voisit sinä enempää tehdä hänen hyväkseen?

ALLMERS.

Minä koetan valaista kaikki ne monet mahdollisuudet, jotka hämärtyvät hänen lapsen sielussaan. Kaikki jalot taimet, jotka ovat hänessä idulla, koetan minä saada kasvamaan — kukkimaan ja tekemään hedelmää (lämpöisemmin ja lämpöisemmin, nousee). Ja vielä *sitäkin* enemmän! Minä autan häntä saamaan sopusointua hänen toiveittensa ja sen välillä, mikä hänelle on saavuttamattomissa. Sillä siihen hänestä ei ole *nyt!* Kaikki hänen halunsa menevät sitä suuntaa, mikä koko hänen elämänsä ijäksi jää hänelle saavuttamattomaksi. Vaan minä luon onnellisuuden tunteen hänen mieleensä.

(Hän kulkee pari kertaa edestakasin lattialla. Asta ja Rita seuraavat häntä katseillaan).

RITA.

Sinun tulisi ottaa nämät asiat tyynemmin, Alfred.

ALLMERS,

(pysähtyy pöydän luo vasemmalla ja katsoo heitä).

Eyolf on ottava minun elämäntyöni tehdäkseen. Jos niin tahtoo. Tahi saa hän valita, mikä on täysin hänen omaistaan. Ehkä mieluumminkin *sen*. — No, kaikessa tapauksessa annan minä oman työni jäädä.

RITA,

(nousee).

Vaan, Alfred rakas, — etkö voi molempia, tehdä omaa työtäsi ja työskennellä Eyolfin hyväksi?

ALLMERS.

En, sitä en voi. Mahdotonta. Minä en voi itseäni jakaa tässä. Ja sen vuoksi väistyn minä. Eyolfista on tuleva, täysikelpoinen suvussamme. Ja minä panen uuden elämäntyöni *siihen*, että saan tehdyksi hänestä täysikelpoisen.

ASTA,

(on noussut ja menee hänen luo).

Tämä on vaatinut ankaraa taistelua, Alfred.

ALLMERS.

Niin onkin. Täällä kotona en olisi koskaan saanut itseäni taipumaan. En koskaan olisi voinut pakottaa itseäni kieltäytymään. En koskaan täällä kotona.

RITA.

Senkö vuoksi siis sinä lähdit nyt kesällä matkalle?

ALLMERS,

(loistavin silmin).

Niin! Ja minä tulin äärettömään yksinäisyyteen. Sain nähdä nousevan auringon paistavan tuntureille. Tunsin kuin olevani lähempänä tähtiä. Aivan kuin keskinäisessä liitossa ja yhteydessä niiden kanssa. Ja silloin voin minä kieltäytyä.

ASTA,

(katsoo raskaan alakuloisesti häneen).

Vaan et koskaan enään aijo kirjoittaa kirjaasi "Ihmisen vastuunalaisuudesta"?

ALLMERS.

En, Asta, en koskaan. Minä en voi paloitella itseäni kahdelle, tehtävälle, sanoinhan. Vaan minä tahdon toteuttaa ihmisen vastuunalaisuuden — elämässäni.

RITA,

(hymy suupielissä).

Uskotko todellakin, että voit pysyä niin suurissa aikeissa täällä kotona?

ALLMERS,

(tarttuu hänen käteensä).

Minä voin liittoutuessani *sinun* kanssasi (ojentaa toisen kätensä). Ja sinun kanssasi myös, Asta.

RITA,

(vetää pois kätensä).

Siis *kahden* kanssa. Sinä siis *kuitenkin* voit jakaa itsesi.

ALLMERS.

Vaan rakas Rita —!

(Rita menee pois hänen luotaan ja asettuu ovelle puutarhaan päin).

(Koputetaan keveästi ja kiivaasti oikeanpuoleiselle ovelle. Insinööri Borghejm astuu reippaasti sisään. Hän on nuorekas, 30 vuotinen mies. Puheensa hilpeää ja rohkeaa. Käytös sujuva).

BORGHEJM.

Hyvää huomenta, hyvää huomenta, rouva! (pysähtyy ilahtuneena nähdessään Allmersin). Mitä minä näen! Te jo kotona, herra Allmers?

ALLMERS,

(pudistaa hänen kättään).

Niin, minä tulin yöllä.

RITA,

(hilpeästi).

Hänellä, herra Borghejm, ei ollut enään lupaa.

ALLMERS.

Mutta eihän se ole totta, Rita —

RITA,

(tulee lähemmäs).

Tottapa hyvinkin. Hänen loma-aikansa oli loppunut.

BORGHEJM.

Vai niin, te, rouva, pidätte miestänne niin kiinteästi ohjaksissa?

RITA.

Minä pidän kiinni oikeuksistani. Ja tuleehan toki kaikella olla loppunsakin.

BORGHEJM.

Noo, ei kaikella, — toivon minä. — Hyvää huomenta, neiti Allmers!

ASTA,

(karttamalla).

Hyvää huomenta.

RITA,

(katsoo Borghejmia).

Ei kaikella, sanoitte?

BORGHEJM.

Niin, minä uskon ja luotan, että kaikessa tapauksessa on kuitenkin tässä maailmassa jotakin, jolla ei ole loppua.

RITA.

Nyt ajattelette varmaankin rakkautta — ja jotakin sellaista.

BORGHEJM,

(lämpöisesti).

Minä ajattelen kaikkea, mikä on kaunista.

RITA.

Ja, jolla ei koskaan ole loppua. Niin, ajatelkaamme sitä. Toivokaamme kaikki sitä.

ALLMERS,

(menee heidän luo).

Tienrakennus kai nyt pian loppuu täällä?

BORGHEJM.

Minulta on jo loppunut. Loppui eilen. On sitä ollutkin kotvaksi aikaa. Vaan, jumalan kiitos, *se* loppui kuitenkin.

RITA.

Ja te olette siitä niin ylen iloissanne.

BORGHEJM.

Niin, olen oikeinkin!

RITA.

Noo, mutta sen minä sanon —

BORGHEJM.

Mitä niin, rouva?

RITA.

Että se ei ole enään juuri kauniisti, herra Borghejm.

BORGHEJM.

O—hoo? Miksikä ei?

RITA.

Ei, sillä te ette arvatukaan vastaisuudessa tule hyvinkään usein näille maille.

BORGHEJM.

En tulekaan, se on totta. Sitä en tullut ajatelleeksi.

RITA.

Noo, mutta kuitenkin aina joskus käynte täällä luonamme.

BORGHEJM.

En voi. Se on minulle, sen pahempi, aivan mahdotonta nyt pitkiin aikoihin.

ALLMERS.

Vai niin? Minkätähden?

BORGHEJM.

Sillä nyt olen saanut uuden, suuren rakennustyön, johon on heti ryhdyttävä.

ALLMERS.

Vai niin? (puristaa hänen kättään). Se ilahduttaa minua suuresti.

RITA.

Onneksenne, onneksenne, herra Borghejm!

BORGHEJM.

Shy, Shy! — minulla oikeastaan ei ole lupa siitä vielä puhua ääneen! Vaan minä en voi pysyä aisoissani! — Se on muuan vaikea tienrakennustyö — pohjoisessa. Ylikäyntejä vuoriin — ja muita uskomattomia vaikeuksia voitettavina! (innostuneena) Oo, sinä suuri, ihana maailma, — mikä onni on olla tienrakentaja!

RITA,

(hymyilee ja katsoo häneen kiusottavasti).

Yksistäänkö tienrakennustyön takia te tulette tänään niin rajun iloisena?

BORGHEJM.

En sen takia yksistään. Vaan kaikkien valoisien ja lupaavien toiveitten takia, joita ilmaantuu minulle.

RITA,

(kuten edellä).

Ahaa, siinä on ehkä jotakin vielä ihanampaa takana.

BORGHEJM,

(katsoo syrjäilmällä Astaa).

Ken tiesi! Kun onni tulee, niin sehän tavallisesti tulee kuin kevättulva (kääntyy Astaan). Neiti Allmers, eikö tehtäisi pieni kävelyretki yhdessä? Sellainen, joita tavallisesti olemme tehneet?

ASTA,

(reippaasti).

Ei, ei kiitos. Ei nyt. Ei tänään.

BORGHEJM.

Noo, lähtekää nyt! Ainoastaan pienen pieni kierros! Minusta tuntuu, että minulla on niin paljon puheltavaa kanssanne, ennenkuin matkustan.

RITA.

Se on kai jotakin, jota ette saa vielä ääneen puhua?

BORGHEJM.

Hm, se nyt riippuu —

RITA.

Niin, sillä tähän osaatte myöskin hyvin kuiskata (puoliääneen). Asta, mene hänen kanssaan.

ASTA.

Vaan, rakas Rita —

BORGHEJM,

(pyytäen).

Neiti Asta, — ajatelkaa, että tämä olisi viimeinen kävelyretkemme, jäähyväisretki — pitkiksi, pitkiksi ajoiksi.

ASTA,

(ottaa hattunsa ja päivänvarjonsa).

Niin niin, mennään sitte vähäksi aikaa kävelemään ympäriinsä puutarhassa.

BORGHEJM.

Kiitos, kiitos siitä!

ALLMERS.

Ja silmätkää vähän Eyolfia samalla.

BORGHEJM.

Niin, Eyolf, tosiaan! Missä Eyolf on tänään? Minulla on jotakin hänelle.

ALLMERS.

Hän on siellä jossakin leikkimässä.

BORGHEJM.

Todellako! Vai niin, että hän on alkanut leikkiäkin nyt? Muutenhan hän tavallisesti istui vain sisällä lukemassa.

ALLMERS.

Se on loppuva. Hänestä on tuleva oikein vapaanilman lapsi.

BORGHEJM.

Kas, *se* on oikein! Ulos vapauteen *hänkin*, poika parka! Hyvä jumala. Ei voi mitään parempaa tehdä kuin leikkiä tässä siunatussa maailmassa. Minusta elämä on kerrassaan kuin leikkiä! — Niinpä lähdemme, neiti Asta!

(Borghejm ja Asta menevät verantaan ja puiston läpi).

ALLMERS,

(seisoo ja katsoo heidän jälkeensä).

Kuule Rita, — luuletko olevan jotakin välejä noilla kahdella?

RITA.

Minä en tiedä, mitä sanoa. Aluksi minä sitä luulin! Mutta Asta on muuttunut niin kummalliseksi, etten ymmärrä häntä — näinä viime aikoina hän on muuttunut.

ALLMERS.

Vai niin? Silläkö aikaa kun minä olin poissa?

RITA.

Niin näinä kahtena viime viikkona olen sen huomannut.

ALLMERS.

Ja sinä luulet, että hän ei nyt enää välitä Borghejmista?

RITA.

Ei todenteolla. Ei kokonansa antautumalla. Ehdottomasti. Sitä en usko (katsoo tarkastavasti häntä). Olisiko sinulla jotakin sitä vastaan, jos hän pitäisi Borghejmista?

ALLMERS.

Ei minulla oikeastaan sitä vastaan olisi. Mutta kieltämättähän se olisi huolestuttava ajatus —

RITA.

Huolestuttava?

ALLMERS.

Niin, sillä sinun tulee muistaa, että minä olen vastuunalainen Astasta. Hänen elämänsä onnesta.

RITA.

Mitä vielä — vastuunalainen! Onhan Asta aikaihminen! Kyllä kai hän siis ymmärtää itse valita, sen uskon.

ALLMERS.

Niin, toivokaamme sitä, Rita.

RITA.

Minä puolestani en luule mitään pahaa Borghejmista.

ALLMERS.

Ei, rakkaani, — enhän minäkään. Päinvastoin. Vaan kuitenkin —

RITA,

(kiinteästi).

Ja minä hyvin mielelläni näkisin, että heistä tulisi pari.

ALLMERS,

(tyytymättömänä).

Jaa, no minkätähden oikeastaan?

RITA,

(lisääntyvällä mielenliikutuksella).

Sen vuoksi, että hän matkustaisi sinne pois Borghejmin kanssa! Eikä sinne koskaan voisi tulla tänne meille samalla tavoin kuin nyt!

ALLMERS,

(tuijottaa hämmästyksissään häneen).

Toivoisitko pääseväsi Astasta kuitiksi?

RITA.

Sitä juuri toivon, Alfred!

ALLMERS.

Vaan hyvä ihme minkä vuoksi —?

RITA,

(käärii kiihkoisesti kätensä hänen kaulaansa). Sen vuoksi, että sitte vihdoinkin olisit sinä minulle yksistään! Vaikka — et sittekään! Et kokonansa minulle! (purskahtaa kouristusitkuun). Oh, Alfred, Alfred, minä en *voi* luopua sinusta.

ALLMERS,

(irrottautuu varovasti hänestä).

Vaan rakkahin Rita, — olehan toki järkevä!

RITA.

En, minä en välitä rahtuakaan järkevä ollakseni! Minä välitän ainoastaan sinusta! Sinusta yksin koko maailmassa! (heittäytyy taas hänen kaulaansa). Sinusta, sinusta, sinusta!

ALLMERS.

Päästä, päästä, — sinä kuristat minut —!

RITA,

(päästää hänet).

Hyvä jumala, että minä todellakin voisin (katsoo säihkyvin silmin häntä). Oo, jospa sinä tietäisit, miten olen vihannut sinua —!

ALLMERS.

Vihannut minua —!

RITA.

Niin, — kun sinä istuit tuolla sisällä itsekseesi. Ja haudoit työtäsi. Pitkälle — pitkälle yöhön (valittaen). Niin pitkälle — niin myöhäiseen, Alfred. — Ooh, kuinka vihasin sinun työtäsi!

ALLMERS.

Vaan sehän on nyt loppunut.

RITA,

(nauraen viiltävästi).

Johan vain! Kun nyt olet ryhtynyt toiseen, joka on vielä pahempi.

ALLMERS,

(kauhistuneena).

Pahempi! Kun on kysymys lapsesta, sanotko sitä pahemmaksi?

RITA,

(kiivastuneesti).

Sanon, minä sanon. Meidän kahden suhteeseen nähden sanon minä sitä siksi. Sillä lapsi, — lapsi, sehän on päälle päätteeksi elävä ihminen (nousevalla kiihkolla). Vaan minä en kärsi sitä, Alfred! Minä en kärsi, — sen sanon sinulle!

ALLMERS,

(katsoo kiinteästi häntä ja sanoo tukehduetulla äänellä).

Minä monta kertaa olen melkeen peloissani sinun tähtesi, Rita.

RITA,

(synkästi).

Minä itsekin usein pelkään itseäni. Ja sen vuoksi juuri sinun ei pidä herättää pahaa minussa.

ALLMERS.

Vaan Jumalan tähden, — teenkö minä sitä!

RITA.

Sinä teet, — kun sinä pirstot paloiksi pyhimmän välissämme.

ALLMERS,

(liikuttavasti).

Vaan ajattelehan toki, Rita. Onhan se oma lapsesi, — meidän ainoa lapsi, josta tässä on puhe.

RITA.

Lapsi on ainoastaan puolittain minun omani (taas syöksevällä äänellä). Vaan *sinun* pitää olla minun yksistään! Kokonaan minun! Minulla on oikeus sitä vaatia sinulta!

ALLMERS,

(kohottaa olkapäitään).

Rakas Rita — eihän auta mitään vaatia. Kaikki annettakoon vapaalla tahdolla.

RITA,

(jännitetyin katsein).

Ja sitä et sinä ehkä voi tästälähtien.

ALLMERS.

En, en voikaan. Minun täytyy jakautua Eyolfille ja sinulle.

RITA.

Vaan jos Eyolf ei olisi koskaan syntynytään? Entä sitte?

ALLMERS,

(kiertelemällä).

Niin, se olisi eri asia. Sittehän minulla olisi ainoastaan sinä, josta pitää.

RITA,

(hiljaa vavisten).

Sittepä toivoisin, että en koskaan olisi häntä synnyttänyt.

ALLMERS,

(hypähtää istumasta).

Rita! Sinä et tiedä, mitä sinä itse sanot!

RITA,

(vapisee mielenliikutuksesta).

Minä synnytin hänet maailmaan sanomattomalla tuskalla. Vaan minä kestin sen kaiken ilolla ja riemulla sinun tähtesi.

ALLMERS,

(lämpöisesti).

Oo niin, niin, sen minä kyllä tiedän.

RITA,

(päättävästi).

Vaan siinä saa olla sen loppu. Minä tahdon elää elämää. Yhdessä sinun kanssasi. Kokonaan sinun kanssasi. Minä en voi oleskella ollakseni ainoastaan Eyolfin äiti. Ainoastaan se. Eikä mitään muuta. Minä en *tahdo*, sanon minä! Minä en *voi*! *Minä tahdon* elää ja olla sinulle kokonaan! Sinulle Alfred!

ALLMERS.

Vaan niinhän sinä *olet*, Rita. Lapsemme kautta —

RITA.

Oo, — imeliä, mietoja lauseparsia. — Ei hituakaan muuta. Ei, kuule sinä, sellainen ei ole *minulle* niin kerrassaan mitään! Minä olin sopiva tulemaan äidiksi. Vaan en olemaan äitinä. Sinä saat ottaa minut semmoisena, kuin olen.

ALLMERS.

Ja sinä olet ennen pitänyt niin sydämmellisesti Eyolfista.

RITA.

Minulla oli niin sääli häntä. Sillä sinä et pitänyt hänestä väliä. Annoit hänen vain lukea ja hautoa. Etpä häntä melkeen huomannutkaan.

ALLMERS,

(nyökyttää pitkäveteisesti).

Niin; minä olin sokea. Aikani ei ollut vielä tullut —

RITA,

(katsoo häntä).

Vaan *nyt* se siis on tullut?

ALLMERS.

Niin, nyt vihdoinkin. Nyt näen minä, että ylevin tehtäväni, täällä maailmassa on, olla oikea isä Eyolfille.

RITA.

Ja *minulle*? Mikä aijot olla *minulle*?

ALLMERS,

(lempeästi).

Sinulle olen sellainen, joka sinusta pitää? Sydämmeni hiljaisuudessa (hän tavoittaa Ritan käsiä).

RITA,

(karttaen häntä).

Minä en välitä sydämmesi hiljaisuudesta. Minun pitää saada sinut kokonaan, kerrassaan! Ja yksinäni! Sellaisena, kuin sinut omistin suloisina, tulvehtivina ensi aikoina (kiihkeästi ja ankarasti). Minä, Alfred, en ilmoisena ikänä anna ruokkia itseäni jäännöksillä.

ALLMERS,

(tyynellä mielellä).

Minusta täällä voisi olla niin runsaasti onnellisuutta meille kaikille kolmelle, Rita.

RITA,

(halveksivasti).

Vai olet sinä niin vaatimaton (istuu pöydän ääreen vasemmalla).
Kuulehan.

ALLMERS,

(lähestyy).

No? Mitä niin?

RITA,

(katsoo häneen mieto hohde silmissä).

Kun sain sähkösanomasi eilen illalla —

ALLMERS.

Niin? Niin mitä sitte?

RITA.

— niin pukeusin vaaleaan pukuun.

ALLMERS.

Niin, minä näin, että sinä olit vaaleissa, kun tulin.

RITA.

Olin pannut hajalle tukkani —

ALLMERS.

Tuuhean, lemuavan tukkasi.

RITA.

— niin että se valui yli niskan ja selän —

ALLMERS.

Minä näin. Minä näin sen. Oh miten olit kaunis, Rita!

RITA.

Molemmissa lampuissa oli ruusunpunaiset suojukset. Ja me olimme kahdenkesken. Ainoat valveillaolijat koko talossa. Ja pöydällä oli samppanjaa.

ALLMERS.

Sitä en maistanutkaan.

RITA,

(katsoo katkerasti häneen).

Et, se on totta (nauraa kimakasti). "Samppanjaa sull' oli, vaan koskenut et siihen" — niin kuin on runossa.

(Hän nousee nojatuolista ja kulkee melkeen kuin väsyksissä paneutuen sohvalle puolittain pitkäkseen).

ALLMERS,

(kulkee pitkin lattiaa ja pysähtyy hänen eteensä).

Minä olin niin vaipunut vakaviin ajatuksiin. Minä olin päättänyt, Rita, puhella sinun kanssasi vastaisesta elämästämme. Ja ennen kaikkea Eyolfista.

RITA,

(hymyilee).

Niinhän sinä teitkin, rakas —

ALLMERS.

Minä en päässyt asiaan. Sillä sinä rupesit riisumaan.

RITA,

Niin, ja sitte sinä puhelit Eyolfista sillä aikaa. Etkö muista? Sinä kysyit, miten pienen Eyolfin vatsa jaksaa.

ALLMERS.

(katsoo nuhtelevasti häntä).

Rita —!

RITA.

Ja sitte menit sinä sänkyysi. Ja nukuit erinomaisen hyvin.

ALLMERS.

(pudistaa päätään).

Rita, — Rita!

RITA.

(heittäytyy kokonaan maata ja katsoo Alfrediin).

Alfred?

ALLMERS,

Niin?

RITA,

"Samppanjaa sull' oli, vaan koskenut et siihen."

ALLMERS,

(melkeen ankarasti).

En. Minä en koskenut siihen.

(Hän menee Ritan luota ja asettuu puisto-ovelle. Rita makaa hetkisen liikkumatta, silmät sulettuna).

RITA,

(hypähtää äkkiä ylös).

Vaan erään asian tahdon sanoa sinulle, Alfred.

ALLMERS,

(kääntyy ovella).

No?

RITA.

Sinun ei pitäisi olla niin levollinen!

ALLMERS.

Levollinen?

RITA.

Niin. Sinun ei pitäisi olla niin välinpitämätön! Niin varma siitä, että sinä omistat minut!

ALLMERS,

(tulee lähemmäs).

Mitä *sillä* tarkoitat?

RITA,

(vapisevin huulin).

En ole milloinkaan, ainoallakaan ajatuksella ollut uskoton sinulle, Alfred! En koskaan silmänräpäyksikään.

ALLMERS.

Et, Rita, sen minä tiedänkin. Minä tunnen sinut niin hyvin.

RITA,

(säihkyvin silmin).

Vaan jos halveksit minua —!

ALLMERS.

Halveksin —! Minä en ymmärrä, mitä sinulla on mielessä.

RITA.

Ooh, sinä et tiedä mitä kaikkea minussa voisi nousta, jos —

ALLMERS.

Jos —?

RITA.

Jos minä joskus huomaisin, ettet sinä enään välittäisi minusta. Et enään pitäisi minusta niin kuin ennen.

ALLMERS.

Vaan, Rita, rakkaimpani, — se on inhimillinen muutos vuosien kuluessa, — täytyyhän sen joskus tapahtua, meidänkin yhteiselämässämme. Aivan niinkuin kaikkien muidenkin.

RITA.

Ei koskaan tapahdu se minussa! Ja minä en tahdo tietää mistään muutoksesta sinussakaan. Minä en voisi sitä kestää, Alfred. Minä tahdon pitää sinut itselleni kokonaan.

ALLMERS,

(katsoo huolestuneena häntä).

Sinulla on kauhean mustasukkainen luonne —

RITA.

En voi muuksi muuttua, kuin mikä olen (uhkaavasti). Jos sinä jaat itsesi minun ja jonkun toisen kesken —

ALLMERS.

Mitä sitte?

RITA.

Niin minä sinulle kostan, Alfred!

ALLMERS.

Millä sinä voisit kostaa?

RITA.

En tiedä. — Kyllä, kylläpä minä tiedänkin!

ALLMERS.

Noo?

RITA.

Minä menen ja heittäydyn —

ALLMERS.

Heittäydyt, sanot sinä?

RITA.

Niin, niin minä teen. Minä heittäydyn suoraan ensimmäisen syliin — kenen tahansa.

ALLMERS,

(katsoo hellästi häntä ja pudistaa päätään).

Sitä sinä et tee koskaan sinä, minun rehellinen, ylevä, uskollinen Ritani.

RITA,

(käärii kätensä hänen kaulaansa).

Ooh, sinä et tiedä, mikä minusta voisi tulla, jos sinä, — jos sinä et tahtoisi minusta enään tietää.

ALLMERS.

En tahtoisi sinusta tietää, Rita? Tuollaista voit sanoakin!

RITA,

(puolittain nauraen, päästää hänet).

Minähän voisin verkkoni laskea tuon, — tuon tienrakentajan eteen, joka käy meillä.

ALLMERS,

(keveintynein mielin).

Ah, jumalankiitos, — sinä siis lasket leikkiä.

RITA.

En lainkaan. Miksikä ei yhtä hyvin hänen eteensä, kuin jokaisen muunkin?

ALLMERS.

Ei, sillä hän on jo varmaan siksi siteissä.

RITA.

Sitä parempi! Sillä siinä tapauksessa ottaisin hänet toiselta. Ja sehän on ihan tarkalleen samaa, minkä Eyolf on tehnyt minulle.

ALLMERS.

Sanotko sinä, että meidän pieni Eyolf on sen tehnyt?

RITA,

(etusormi suorana).

Kas niin! Kas niin! Heti kuin vain mainitsetkaan Eyolfin nimen, niin hellyt sinä ja äänesi vapisee (uhkaavasti puristaen kätensä nyrkkiin). Oo, sinä voisit melkeen kiusata minut toivomaan — ooh!

ALLMERS,

(katsoo tuskallisesti häntä).

Mitä voisit toivoa, Rita —!

RITA,

(kiihkeästi, menee hänen luota).

Ei, ei, ei — sitä en sano sinulle. En koskaan!

ALLMERS,

(menee lähemmäksi).

Rita! Minä rukoilen sinua, — oman itsesi ja minun tähden, — elä anna kiusata itseäsi mihinkään, mikä on pahaa.

(Borghejm ja Asta tulevat puutarhasta. Molemmat näyttävät hillitsevän mielenliikutustaan. Ovat vakavia ja noloja. Asta jää seisomaan verantaan. Borghejm tulee huoneeseen).

BORGHEJM.

Kas niin. Nyt olemme, neiti Allmers ja minä, olleet viimeisen kerran kävelemässä yhdessä.

RITA.

(katsoo säpsähtäen häneen).

Ohoo! — Eikö kävelyretkeä seuraakaan pitempi matka?

BORGHEJM.

Kyllä. Minä lähden.

RITA.

Te yksinänne?

BORGHEJM.

Niin, minä yksinäni.

RITA,

(katsoo syrjäsilmillä synkästi Allmersia).

Kuulitko, Alfred? (kääntyy Borghejmiin). Minä uskallan panna vetoa, että pahat silmät ovat tehneet teille kepposen.

BORGHEJM,

(katsoo häneen).

Pahat silmät?

RITA,

(nyökäyttää).

Pahat silmät, niin.

BORGHEJM.

Uskotteko pahoja silmiä, rouva Allmers?

RITA.

Minä olen nyt ruvennut uskomaan pahoja silmiä. Varsinkin pahoja lapsen silmiä.

ALLMERS,

(liikutettuna, kuiskaa).

Rita, — kuinka sinä voit —!

RITA,

(puoli ääneen).

Sinä itse, Alfred, teet minusta pahan ja häijyn.

(Etäistä, sekavaa hälinää ja huutoja kuuluu rannalta)

BORGHEJM,

(menee lasiovelle).

Mikä melu siellä on?

ASTA,

(ovelta).

Katsokaa, ihmisiä juoksee laiturille!

ALLMERS.

Mitäpä se voisi olla? (katsahtaa pikimmältään ulos). Poikarakit siellä telmimässä taas.

BORGHEJM,

(huutaa yli aitauksen).

Pojat hoi! Mikä siellä on?

(Useat vastaavat yhtä aikaa, mikä estää mitään selvästi kuulumasta).

RITA.

Mitä he sanovat?

BORGHEJM.

Sanovat, että siellä on muuan lapsi hukkunut.

ALLMERS.

Lapsi hukkunut?

ASTA,

(levottomana).

Pieni poika, sanovat he.

ALLMERS.

Eikö mitä, nehän osaavat kaikki uida.

RITA,

(huutaa tuskallisesti).

Missä on Eyolf!

ALLMERS.

Ole rauhassa. Rauhassa. Eyolfhan on puutarhassa leikkimässä.

ASTA.

Ei hän puutarhassa ollut —

RITA,

(nostetuin käsin).

Ooh, kunhan se vain ei olisi *hän!*

BORGHEJM,

(kuuntelee ja huutaa alas).

Kenen lapsi se on?

(Sekavia ääniä kuuluu. Borghejm ja Asta päästävät tukehduetun huudon ja syöksevät puiston läpi).

ALLMERS,

(tuskassa).

Se ei *ole* Eyolf! Se ei ole Eyolf, Rita!

RITA,

(verannassa, kuunnellen).

Shyy; ole nyt hiljaa! Anna minä kuuntelen, mitä he sanovat.

(Rita korvia vihlovalla huudolla pakenee huoneeseen).

ALLMERS,

(hänen jälessään).

Mitä ne sanoivat?

RITA,

(vaipuu nojatuoliin vasemmalla).

Sanoivat: sauva uipi!

ALLMERS,

(melkeen tarmotonna).

Ei! Ei! Ei!

RITA,

(käheästi).

Eyolf! Eyolf! Oo, vaan heidän *täytyy* pelastaa hänet!

ALLMERS,

(puolihurjana).

Muusta ei kysymystäkään! Niin kallis henki! Niin kallis henki!

(Hän rientää puutarhan läpi).

Toinen näytös.

(Pieni, kapea laakso Allmersin metsässä, rannalla. Vasemmalla korkeita, vanhoja puita nojallaan. Perällä kallionuomassa virtaa puro, joka katoaa kivien väliin metsänrinteessä. Polku kiemurtaa puron vartta. Oikealla ainoastaan yksityisiä puita, joitten välistä vilkkuu vuono. Edessä näkyy venevalkaman nurkkaa veneineen. Vasemmalla vanhojen puitten juurella pöytä, jonka ääressä rahi ja pari tuolia, jotka kaikki ovat tehty hienoista karsikoista. On raskas, sateinen päivä, kiitäviä kuuropilviä).

(Alfred Allmers, samassa pukineessa kuin edellä, istuu rahilla lynkämpäisillään pöytää vasten. Hattu pöydällä edessä. Hän tuijottaa liikkumattomana ja tajuttomasti vuonolle).

(Vähän myöhemmin tulee Asta Allmers metsätietä. Hänellä on sateensuoja avattuna).

ASTA,

(menee hiljaa ja varovasti hänen luo).

Alfred, sinun ei pitäisi istua täällä tässä rumassa ilmassa.

ALLMERS,

(nyökäyttää pitkäveteisesti vastaamatta mitään).

ASTA,

(sulkee sateensuojan).

Olen kauan aikaa kuleksinut hakemassa sinua.

ALLMERS,

(väreettömästi).

Kiitos.

ASTA,

(siirtää tuolin ja istuu hänen luo).

Oletko kauankin istunut täällä? Koko ajanko?

ALLMERS,

(ei vastaa. Vähän ajan kuluttua sanoo hän).

Ei, minä en voi sitä käsittää. Minusta on kerrassaan mahdotonta, — tämä.

ASTA,

(osanottavasti laskee kätensä hänen käsivarrelleen).

Sinua Alfred parka.

ALLMERS,

(tuijottaa häneen).

Onko se siis ainakin totta, Asta? Vai olenko tullut hulluksi? Vai uneksinko minä? Niin, jospa se olisikin vain unta! Ajattele, miten suloista, jos minä nyt olisin herännyt!

ASTA.

Oh, jospa tosiaan voisin sinut herättää.

ALLMERS,

(katsoo vuonolle).

Miten säälimättömältä vuono näyttää tänään. Se on niin raskas ja horruksissa. Lyijyn harmaa, — kellanvälkkeellä, — ja kuvastaa kuuropilvet pintaansa.

ASTA,

(rukoilevasti).

Elä istu, Alfred, tässä tuijottamassa vuonolle!

ALLMERS,

(kuulematta häntä).

Sellainen se on pinnaltaan. Mutta syvällä, — *siellä* kulkee äkeä pohjavirta —

ASTA,

(tuskalla).

Vaan Jumalan tähden, — elä ajattele syvyyttä!

ALLMERS,

(katsoo lempeästi häneen).

Sinä luulet, että hän makaa tuossa aivan lähellä? Vaan ei, Asta. Elä usko sitä. Sinun tulee huomata, että tässä käy väkevä virta. Mereen asti.

ASTA,

(heittäytyy, nyyhkyttäen, pöytää vasten, kädet kasvoilla).

Hyvä Jumala, — hyvä Jumala!

ALLMERS,

(raskaasti).

Sen vuoksi on pikku Eyolf joutunut niin kauas — kauas pois meistä muista.

ASTA,

(katsoo pyytävästi häneen).

Voi, Alfred, elä puhu mitään sellaista!

ALLMERS.

Sinähan voit itse sen laskea. Joka olet niin terävä —. Kahdeksan — yhdeksänkolmatta tunnin —. Odotahan —! Odotahan —!

ASTA,

(huutaa ja panee kädet korvilleen).

Alfred!

ALLMERS,

(hieroo käsiä lujasti pöytään).

Vaan voitko käsittää tarkoitusta siinä, mitä?

ASTA,

(katsoo häneen).

Missä niin?

ALLMERS.

Siinä, mikä on tehty minua ja Ritaa vastaan.

ASTA.

Tarkoitusta siinä?

ALLMERS,

(kärsimättömästi).

Niin, tarkoitusta, sanon minä. Sillä joku tarkoitus kai siinä lienee. Elämä, olemassaolo, — sattuma ei voi olla niin aivan aiheetonta.

ASTA.

Niin, kuka voi sanoa mitään varmaa niistä asioista, rakas Alfred?

ALLMERS,

(nauraa katkerasti).

Tosiaan, sinä voit olla oikeassa. Ehkä kaikki menee siis umpimähkään. Hoitaa itsensä kuin ajelehtiva laivanhylky peräsittömänä. Totta tosiaan, niin voi yhtähyvin ollakin. — Siltä se ainakin näyttää.

ASTA,

(ajatuksissaan).

Jospa se nyt ainoastaan näyttäisi —?

ALLMERS,

(kiihkeästi).

Vai niin? *Sinä* voit siis ehkä selittää minulle. *Minä* en voi (lienteämmin). Täällä on Eyolf ja on juuri alkamassa henkisesti itsetietoista elämää. Hänessä on niin monet mahdollisuudet. Ja suuret

mahdollisuudet. Olisi täyttänyt minun elämäni ilolla ja ylpeydellä. Ja sitte ei tarvita muuta kuin että vanha hupsu nainen tulee — ja näyttää koiraa pussissa —

ASTA.

Vaan emmehän tiedä, miten se oikeastaan on tapahtunut.

ALLMERS,

Tiedämmehän. Pojathan näkivät hänen soutavan vuonon yli. He näkivät Eyolfin seisovan yksinään laiturin partaalla. Näkivät hänen tuijottavan hänen jälkeen — ja aivan kuin pyörtyvän (vavisten). Ja niin Eyolf syöksähti alas — ja katosi.

ASTA.

Niin, niin. Vaan kuitenkin —

ALLMERS.

Hän on vetänyt Eyolfin syvyyteen. Siitä saat olla varma.

ASTA.

Vaan, rakas Alfred, minkä vuoksi hän olisi sen tehnyt?

ALLMERS.

Niin — *siinäpä* juuri se onkin kysymys! Minkä vuoksi hän? Siinä ei ole mitään kosta takana. Ei mitään sovitusvaatimusta, tarkoitan. Eyolf ei ole koskaan tehnyt hänelle mitään pahaa. Ei ole ärsytellyt tuota naista. Ei ole viskellyt kivillä hänen koiraansa. Ei ollut nähnytkään koko olentoa eikä hänen koiraansa ennen kuin eilen. Ei mitään kosta siis. Niin aiheetonta kaikki. Niin järjetöntä, Asta. — Ja kuitenkin maailmanjärjestys on sen tarpeessa.

ASTA.

Oletko puhellut Ritan kanssa näistä asioista?

ALLMERS,

(pudistaa päätään).

Minusta tuntuu, että voin puhella tällaisesta paremmin *sinun* kanssasi (hengittää syvään). Ja kaikesta muustakin.

(Asta ottaa taskustaan neulomatarpeita ja pienen paperikäärn, Allmers istuu ja tajuttomasti katselee).

ALLMERS.

Mitä sinulla on siinä, Asta?

ASTA,

(ottaa hänen hattunsa).

Vähän mustaa harsoa.

ALLMERS.

Oh, mitä sillä?

ASTA.

Rita pyysi minun laittamaan sinulle. Laitanko?

ALLMERS.

No niin, kernaasti minun puolestani.

(Asta ompelee harsoa hattuun).

ALLMERS,

(istuu ja katselee häneen).

Missä Rita?

ASTA.

Hän on kävelemässä puutarhassa, luulen minä. Borghejm on hänen kanssaan.

ALLMERS,

(vähän ihmetellen).

Vai niin. Onko Borghejm täällä tänäänkin?

ASTA.

On. Hän tuli puolipäivän junalla.

ALLMERS.

Sitäpä en olisi luullut.

ASTA,

(ompelee).

Hän piti niin sydämmellisesti Eyolfista.

ALLMERS.

Borghejm on uskollinen sielu, Asta.

ASTA,

(hiljaisesti, lämmöllä).

On; *hän* on todellakin uskollinen. Se on varma.

ALLMERS,

(kiinnittää katseensa häneen).

Sinä pidät hänestä.

ASTA.

Pidän.

ALLMERS.

Vaan et kuitenkaan voi suostua —?

ASTA,

(keskeyttäen).

Hyvä Alfred, elä puhu *sitä!*

ALLMERS.

Niin vaan — sano minulle ainoastaan, minkä vuoksi et voi —?

ASTA.

Minä pyydän sydämmestäni. Elä utele minulta. Sillä se on niin kiduttavaa minulle. — Kas niin. Nyt on

hattu valmis.

ALLMERS.

Kiitos.

ASTA.

Vaan sitte vielä vasempaan käsivarteen.

ALLMERS.

Siihenkikö harso?

ASTA.

Niin, se kuuluu asiaan.

ALLMERS.

Noo, kun niin tahdot.

(Asta siirtyy lähemmäs ja alkaa ommella).

ASTA.

Pidähän kätesi yhdessä kohti. Niin että en pistä sinua neulalla.

ALLMERS,

(puolittain hymyillen).

Tämähän on niinkuin ennen muinoin.

ASTA.

Niinkö sinustakin?

ALLMERS.

Silloin kuin olit pieni tyttö, niin istuit näin ja laittelit vaatteitani.

ASTA.

Minkä osasin.

ALLMERS.

Ensimmäinen, minkä minulle ompelit — sekin oli musta harso.

ASTA.

Vai niin?

ALLMERS.

Ylioppilaslakkiini. Sillä kertaa oli isä meiltä kuollut.

ASTA.

Ompelinko minä *silloin?* — Ajattelepas, kun en sitä muista.

ALLMERS.

Niin; sinähän olitkin niin pieni silloin.

ASTA.

Niin, pieni olin vielä.

ALLMERS.

Ja sitte kaksi vuotta sen jälkeen, — kun äitisi kuoli, — ompelit suuren harson hihaan *minullekin*.

ASTA.

Minusta niin piti olla.

ALLMERS,

(taputtaa hänen kättään).

Niin, niin, niinhän piti ollakin, Asta. — Ja kun me niin olimme jääneet yksinämme maailmaan, me kaksi — Joko se on valmis?

ASTA.

Jo (kokoo ompelutarpeet). Se oli kuitenkin suloinen aika, Alfred. Me kaksi yksinämme.

ALLMERS.

Oli se. Niin kovasti kuin saimmekin kärsiä.

ASTA.

Sinä se kärsiä sait.

ALLMERS,

(virkistyneempänä).

Kärsiä sait sinäkin, tavallasi, — (hymyilee) sinä minun rakas, uskollinen — Eyolfini.

ASTA.

Uh, — elä muistuta minulle tuota tyhmää hölpätystä nimellä.

ALLMERS.

Jos vain sinä olisit ollut poika, niin olisi nimesi ollut Eyolf.

ASTA.

Niin, niin, *jos*. Vaan kun sinä sitte tulit ylioppilaaksi — (hymyilee ehdottomasti). Ajattele, että sinä sittekin vielä olit niin lapsellinen.

ALLMERS.

Minäkö se olin lapsellinen!

ASTA.

Niin se minusta nyt todellakin tuntuu, kun muistelen sitä. Sillä sinä häpeilit sitä, kun sinulla ei ollut yhtään veljeä. Ainoastaan sisar.

ALLMERS.

Ei, kuule! *Sinä* se häpeilit.

ASTA.

Ehkäpä minä myöskin. Ja minun kävi sinua sääliksi —

ALLMERS.

Niin, niin. Ja sitte sinä löysit minun vanhat vaatteeni, joita poikasempana olin pitänyt —

ASTA.

Sievät pyhävaatteet. Muistatko, sininen pusero ja polvihousut?

ALLMERS,

(katseensa viipyy Astassa).

Muistan aivan selvään sinun, kuin sinä puit ne päällesi ja kulit niissä.

ASTA.

Niin, vaan minä pukeusin niihin ainoastaan silloin, kun olimme kotona kahden.

ALLMERS.

Ja niin tosissamme olimme. Ja minä kutsuin sinua aina Eyolfiksi.

ASTA.

Vaan, Alfred, et suinkaan ole tätä kertonut Ritalle?

ALLMERS.

Kyllä minä muistelen kertoneeni sen hänelle erään kerran.

ASTA.

No mutta Alfred, miten olet voinut kertoa sellaista!

ALLMERS.

Niin, näetkös — vaimolleenhan kerrotaan kaikki tyyni.

ASTA.

Niin, niin taidetaan tehdä, luulen minä.

ALLMERS.

(aivan kuin heräten, lyö otsaansa ja hypähtää ylös).

Ooh, — että minä voin istua tässä ja —

ASTA,

(nousee, katsoo huolestuneena häntä).

Mikä sinulla on?

ALLMERS.

Hän melkeen joutui pois. Kerrassaan pois joutui hän.

ASTA.

Eyolf!

ALLMERS.

Tässä minä istuin ja elin muistoissa. Eikä hän ollut mukana.

ASTA.

Oli, Alfred, — pikku Eyolf oli taustana kaikessa.

ALLMERS.

Ei hän ollut. Hän liukui pois mielestäni. Ajatuksistani. Minä en nähnyt häntä edessäni

silmänräpäystäkään sillä aikaa, kun istuimme ja puhelimme yhdessä. Unohutin hänet koko siksi pitkäksi aikaa.

ASTA.

Vaan täytyyhän sinun saadakin vähän levätä surussasi.

ALLMERS.

Ei, ei, ei, — sitä juuri en saa! Siihen minulla ei ole lupaa. Ei ole oikeutta. — Eikä sydäntäkään (menee liikutettuna oikealle). Minun on vain viipyminen tuolla, missä hän makaa ja ajelehtaa syvyydessä!

ASTA,

(hänen jälkeen, pitää kiinni hänestä).

Alfred, — Alfred! Elä mene vuonolle!

ALLMERS.

Minun *täytyy* hänen luo! Päästä minut Asta! Minun täytyy saada vene.

ASTA,

(kauhuissaan).

Elä mene vuonolle, sanon minä!

ALLMERS,

(taipuen).

Ei, ei, — minä en mene. Anna minun vain olla.

ASTA,

(vie hänet pöydän luo).

Sinun täytyy leväyttää ajatuksiasi. Tule tänne istumaan.

ALLMERS,

(aikoo istua rahille).

Niin, niin — miten tahdot.

ASTA.

Ei, elä istu *siihen*.

ALLMERS.

Anna minun istua tähän.

ASTA.

Ei; elä siihen! Sillä sitte sinä istut vain ja katselet tuonne — (pakottaa hänet istumaan tuolille, selin oikealle). Kas niin. Nyt sinun on hyvä istua (istuu itse rahille). Ja nyt puhelemme vähän yhdessä.

ALLMERS,

(huokaa).

Tekisi hyvää saada haihdutetuksi kaipuu ja suru hetkiseksi.

ASTA.

Sinun *täytyy*, Alfred.

ALLMERS.

Vaan enkö minä sinusta ole kauhean veltto ja tarmoton, — kun minä voin unohuttaa.

ASTA.

Et olekaan. Sillä onhan ihan mahdotonta alinomaa kiertää ajatuksillaan yhtä ainoaa asiaa.

ALLMERS.

Niin, minulle se on mahdotonta. Ennen kuin sinä tulit minun luo, istuin minä täällä ja tuskailin sanomattomasti tässä ahdistavassa ja jäytävässä surussa —

ASTA.

Niin?

ALLMERS.

Ja uskotko, Asta —? Hm —

ASTA.

Niin mitä?

ALLMERS.

Keskellä tuskaa takerruin arvailemaan, mitä on päivälliseksi tänään.

ASTA,

(tyynnytellen).

Niin, niin, kunhan se vain on leväykseksi, niin —

ALLMERS.

Niin, ajattele sinä, — minusta tuntui, että Siinä *oli* aivan kun leväystä (ojentaa hänelle kätensä yli pöydän). Miten onkaan hyvä, että sinä olet minulla, Asta. Siitä minä olen niin iloinen. Iloinen, iloinen — keskellä surua.

ASTA,

(katsoo vakavasti häneen).

Ennen kaikkea tulee sinun olla iloinen siitä, että sinulla on Rita.

ALLMERS.

Niin, se on selvä itsestään. Vaan Ritan kanssa minä en ole sukua. Hän ei ole sama kuin sisar.

ASTA,

(jännitettynä).

Arveletko niin, Alfred?

ALLMERS.

Niin, meidän suku on jotakin aivan erikoista (puolittain leikillä). Aina meillä on ollut kirkkaita kirjaimia nimessä. Olemmehan usein ennenkin *siitä* puhelleet? Ja sukulaistemme — kaikki ovat he yhtä köyhiä. Ja kaikilla meillä on samanlaiset silmät.

ASTA.

Onko minullakin —?

ALLMERS.

Ei, *sinä* olet aivan äitiisi. Et ole muitten näköinen ollenkaan. Et edes isänpöytä näköinen. Vaan kuitenkin.

ASTA.

Kuitenkin —?

ALLMERS.

Niin, minä luulen, että yhteiselämä on muodostanut meidät molemmat toistemme kuvan mukaan. Henkisesti, tarkoitan.

ASTA,

(hellästi liikuttuna).

Elä sano, Alfred. Minä se olen muodostunut sinun mukaasi. Ja sinulle minä olen velassa *kaikesta*, — *kaikesta hyvästä* maailmassa.

ALLMERS,

(pudistaa päätään).

Sinä et ole velassa minulle mistään, Asta. Päinvastoin —

ASTA.

Kaikesta minä olen sinulle velassa! Se sinun täytyy tunnustaa itsellesi. Mikään uhraus ei ole ollut sinulle raskas —

ALLMERS,

(keskeyttäen).

Mitä — uhraus! Elä virka mitään sellaista. — Minä olen ainoastaan pitänyt sinusta, Asta. Siitä saakka, kun olit vielä pieni lapsi (lyhyen äänettömyyden jälkeen). Ja minusta aina tuntui, että minulla oli niin paljon väärintekoa hyvitetävää.

ASTA,

(ihmetellen).

Väärintekoa! Sinulla?

ALLMERS.

Ei juuri omasta puolestani. Vaan —

ASTA.

Vaan —?

ALLMERS.

Isämme puolesta.

ASTA,

(nousee puolittain, rahilta).

Isän —! (istuu taas). Mitä sillä tarkoitat, Alfred?

ALLMERS.

Isä ei ollut koskaan oikein hyvä sinulle.

ASTA,

(kiihkeästi).

Oo, elä sano sitä!

ALLMERS.

Sanon, sillä se on totta. Hän ei sinusta pitänyt. Ei niin, kuin hänen olisi tullut pitää.

ASTA.

(välttäen).

Ei ehkä niin, kuin hän sinusta piti. Sehän olikin luonnollista.

ALLMERS,

(kiinteästi).

Ja äidillesikin oli hän usein ankara. Kaikin puolin viime vuosina.

ASTA.

(hiljaa).

Äiti oli paljo, niin paljoa nuorempi kuin hän. Muista se.

ALLMERS.

Luuletko, että he eivät oikein sopineet toisilleen?

ASTA.

Ehkä eivät sopineet.

ALLMERS.

Niin, vaan kuitenkin —. Isä joka muuten oli niin lempeä ja lämminsydäminen —. Niin ystävällinen kaikille ihmisille —

ASTA,

(hiljaa).

Äitikään ei aina ollut, niinkuin hänen olisi pitänyt olla.

ALLMERS,

Äitisikö ei olisi ollut —!

ASTA,

Ei ehkä aina.

ALLMERS.

Isää kohtaanko, tarkoitat!

ASTA,

Niin.

ALLMERS.

En minä koskaan huomannut mitään sellaista.

ASTA,

(taistellen itkua vastaan, nousee).

Oh, rakas Alfred, — anna heidän levätä, — jotka poissa ovat.

(Hän menee yli oikealle puolelle).

ALLMERS.

(nousee).

Niin, antaa heidän levätä (vääntää käsiään). Vaan ne, jotka poissa ovat, — ne eivät anna meidän levätä, Asta. Ei yöllä eikä päivällä.

ASTA,

(katsoo lämpöisesti häneen).

Ajan ollen on kaikki tuntuva helpommalle, Alfred.

ALLMERS.

(katsoo avuttoman näköisenä häneen).

Niinkö, *sinäkin* luulet? — Vaan millä tavoin voin elää nämä kauheat, ensimmäiset päivät (käheästi). Sitä minä en jaksa ajatella.

ASTA,

(pyytävästi, panee kätensä hänen olkapäilleen).

Mene Ritan luo. Minä pyydän hartaasti.

ALLMERS.

(kiivaasti, vetäytyy pois).

Ei, ei, ei, — elä puhu *siitä!* Sillä minä en *voi*, näetkös (rauhallisemmin). Anna minun olla täällä sinun kanssasi.

ASTA.

Minä en lähde luotasi.

ALLMERS,

(tarttuu hänen käteen ja pitää siitä).

Kiitos (katsoo jonkun aikaa vuonolle). Missä minun pikku Eyolfini on nyt? (hymyilee raskaasti Astalle). Voitko minulle *sitä* sanoa — *sinä*, minun suuri, viisas Eyolfini? (pudistaa päätään). Ei kukaan koko maailmassa voi minulle sitä sanoa. Minä tiedän ainoastaan sen kauhean seikan, että minulla ei ole Eyolfia enään.

ASTA,

(katsoo vasemmalle ja vetää pois kätensä).

Nyt tulevat he.

(Rouva Allmers ja insinööri Borghejm tulevat metsätietä; rouva Allmers edellä; Borghejm jälessä. Rouva Allmers on mustissa, musta harso pään yli. Sateensuoja kainalossa).

ALLMERS,

(menee vastaan).

Miten on sinun laitasi, Rita?

RITA.

(menee hänen ohi).

Oh, älä kysäle.

ALLMERS.

Mitä sinä tänne tulit?

RITA.

Tulin katsomaan sinua. Mitä sinä teet?

ALLMERS,

En mitään. Asta tuli minun luo.

RITA.

Vaan ennen kuin Asta tuli? Olet ollut poissa luotani koko edeltäpuolisen.

ALLMERS.

Minä olen istunut täällä ja katsellut vuonolle.

RITA,

Uh, — että voitkin!

ALLMERS.

(kärsimättömästi).

Minä olen mieluummin *nyt* yksin!

RITA,

(kuleksii rauhattomana ympäriinsä).

Voit istua liikkumatta yhdessä kohti!

ALLMERS,

Minullahan ei ole tämän taivaallista toimitettavaa.

RITA.

Minä en voi saada rauhaa missään. Vielä vähemmin täällä, — kun vuono on juuri tuossa.

ALLMERS.

Sepä se onkin, että vuono on niin lähellä.

RITA.

(Borghejmille).

Eikö teistäkin hänen pitäisi tulla, sisään meidän toisten kanssa?

BORGHEJM,

(Allmerssille).

Minä luulen, että se olisi teille parasta.

ALLMERS.

Ei, ei, — antakaa minun olla, missä olen.

RITA.

Sittepä jään minä sinun luo, Alfred.

ALLMERS.

Jää vain. — Jää sinäkin, Asta.

ASTA,

(kuiskaa Borghejmille).

Antaa heidän jäädä kahden!

BORGHEJM.

Neiti Allmers, — mennäänkö vähän kävelemään — pitkin rantaa? Vihoviimeisen kerran?

ASTA,

(ottaa sateensuojansa).

Tulkaa. Mennään vähän kävelemään.

(Asta ja Borghejm menevät yhdessä venevalkaman taakse).

(Allmers kulkee vähän aikaa ympäriinsä. Istuu sitte muutamalle kivelle puitten alle etualalla, vasemmalla).

RITA,

(tulee lähemmäksi ja seisoo hänen edessään kädet ristissä riippuen).

Voitko sinä, Alfred, ajatella sitä — että me olemme menettäneet Eyolfin?

ALLMERS,

(katsoo raskaasti eteensä).

Saamme tottua sitä ajattelemaan.

RITA.

Minä en voi. Minä en voi. Ja tuo kauhistava näky, joka on vaivaava minua koko elämäni.

ALLMERS,

(katsoo ylös häneen).

Mikä näky? Mitä sinä olet nähnyt?

RITA.

Minä en itse ole nähnyt mitään. Olen kuullut vain kerrottavan. Oh —!

ALLMERS.

Kerro se suorastaan heti!

RITA.

Minä sain Borghejmin lähtemään kanssani laiturille —

ALLMERS.

Mitä sinä sinne?

RITA.

Kyselemään pojilta, miten kaikki oli käynyt.

ALLMERS.

Senhän tiesimme jo.

RITA.

Me saimme lisää tietoja.

ALLMERS.

No mitä?

RITA.

Ei se ole totta, että hän katosi heti.

ALLMERS.

Nytkö he sen tunnustavat?

RITA.

Niin. He kertoivat nähneensä Eyolfin makaavan pohjassa. Syvällä kirkaassa vedessä.

ALLMERS,

(hammasta purren).

Eivätkä pelastaneet häntä!

RITA.

Eivät kai voineet.

ALLMERS.

He osaavat uida, — jok'ikinen. — Kertoivatko he, millä tavoin hän makasi silloin, kun he näkivät hänen?

RITA.

Kertoivat. Sanoivat, että hän makasi selällään. Ja suuret silmänsä auki.

ALLMERS.

Silmät auki. Vaan aivan liikkumatta?

RITA.

Niin, aivan liikkumatta. Ja sitte tuli joku ja sieppasi mukaansa hänet. He sanoivat sitä virrankäynniksi.

ALLMERS,

(nyökyttää pitkäveteisesti).

Se siis oli viimeinen näky.

RITA,

(itkun tuskalla).

Niin.

ALLMERS,

(jysähtelevällä äänellä).

Eikä koskaan, — ei koskaan enään saa kukaan häntä nähdä.

RITA,

(voivotellen).

Yöt päivät on hän silmissäni, makaavana siellä pohjassa.

ALLMERS,

Suuret silmänsä auki.

RITA,

Niin, suuret silmänsä auki. Minä näen ne! Minä näen ne edessäni!

ALLMERS,

(nousee hitaasti ja katsoo Ritaa tyynen uhkaavasti).

Olivatko ne pahat, ne silmät, Rita?

RITA,

(kalpenee).

Pahat —!

ALLMERS,

(menee aivan lähelle häntä).

Olivatko ne pahat silmät, jotka tuijottivat ylös? Sieltä syvyydestä?

RITA,

(väistyy takasin).

Alfred —!

ALLMERS,

(seuraa).

Vastaa minulle! Olivatko ne pahat lapsensilmät?

RITA,

(huutaa).

Alfred! Alfred!

ALLMERS.

Nyt olemme sen perille päässeet, — mitä sinä, Rita, toivoit.

RITA.

Minä! Mitä *minä* toivoin?

ALLMERS.

Että Eyolfia ei olisi.

RITA.

En sinä ilmoisna ikänä minä ole sitä toivonut! Vaan sitä minä toivoin, että Eyolf ei olisi meidän kahden välissä.

ALLMERS.

No niin, — ei hän enää olekaan.

RITA,

(hiljaa, tuijottaa eteensä).

Ehkä hän nyt vasta onkin (luhistuu kokoon). Oo, tuo kauhistava näky!

ALLMERS,

(nyökyttää).

Niin, nuo pahat lapsensilmät!

RITA.

Elä, elä, Alfred! Minä pelkään sinua! Tuollaisena en ole koskaan ennen sinua nähnyt.

ALLMERS,

(katsoo ankarasti ja kylmästi häneen).

Suru tekee kiusalliseksi ja häijyksi.

RITA,

(peloissaan, vaan kuitenkin uhkamielisenä).

Siltä minustakin tuntuu.

(Allmers menee oikealle ja katselee vuonolle. Rita istuu pöydän ääreen. Lyhyt äänettömyys).

ALLMERS,

(kääntää kasvonsa häneen).

Sinä et koskaan ole pitänyt hänestä oikein täydellisesti. Et koskaan!

RITA,

(kylmästi, itsensä hillitsevästi).

Eyolf ei koskaan tahtonut kiintyä minuun kokonaan.

ALLMERS.

Sillä sinä et sitä halunnutkaan.

RITA.

Minä halusin. Hartaasti halusin. Vaan siinä oli joku tiellä. Aivan alusta alkaen.

ALLMERS,

(kääntyy kokonaan).

Minäkö olin tiellä, sitäkö tarkoitat?

RITA.

Et sinä. Et ensi alussa.

ALLMERS,

(menee lähemmäs).

Kukas sitte?

RITA.

Täti.

ALLMERS,

Asta?

RITA.

Niin juuri. Asta oli sulkemassa minulta tien.

ALLMERS.

Sanotko niin, Rita?

RITA.

Sanon. Asta, — hän kiinnitti Eyolfin itseensä — aina siitä saakka kuin tapahtui — tuo onnettomuus.

ALLMERS.

Jos hän sen tekikin, niin teki hän sen rakkaudesta.

RITA,

(kiihkeästi).

Sepä se juuri! Minä en kärsi mitään jakamista toisen kanssa — rakkaudessa.

ALLMERS.

Me kahden olisimme jakaneet hänen välillämme rakkaudessa.

RITA,

(katsoo halveksivasti).

Me? Oh, sinä oikeastaan et ole koskaan tuntenut rakkautta häneen. Et sinäkään.

ALLMERS,

(katsoo hämmästyneenä häneen).

Minäkö en ole —!

RITA.

Niin, sinä et ole. Sinähän olit niin kokonaan kiintynyt tuohon kirjaasi — vastuunalaisuudesta.

ALLMERS,

(voimakkaasti).

Niin, niin olinkin. Vaan senpä sitte, niinkuin tiedät, — uhrasin minä Eyolfin takia.

RITA.

Et rakkaudesta häneen.

ALLMERS.

Minkäs takia luulet, sen tehneeni?

RITA.

Siitä syystä, että sinua jäyti luottamattomuus itseesi. Sinä olit alkanut epäillä tuota uskoasi, että sinulla oli muka joku suuri kutsumus, jonka eteen elää täällä maailmassa.

ALLMERS,

(tutkivasti).

Oletko voinut huomata jotakin sellaista minusta?

RITA.

Olen — aina vähin erin. Ja sitte sinä tarvitsit jotakin uutta, joka voisi tyydyttää sinua. *Minä* en enään ollut sinulle kylliksi.

ALLMERS.

Se on muuttuvaisuuden laki, Rita.

RITA.

Sen vuoksi sinä olisit tehnyt ihmelapsen pikku Eyolf-parasta.

ALLMERS.

Se ei ollut aikomukseni. Minä tahdoin, tehdä hänestä onnellisen olennon. Sitä ainoastaan tarkoitin.

RITA.

Vaan et rakkaudesta häneen. Mene itseesi! (synkkyys äänessä). Ja tutki kaikkea sitä, mitä on siinä alla — ja takana.

ALLMERS,

(karttaa hänen katsettaan).

Siinä on jotakin, josta sinä tahdot päästä.

RITA.

Sinä myöskin.

ALLMERS,

(katsoo miettiväisenä häneen).

Jos niin on, kuin sinä ajattelet, niin me kaksi emme ole todellakaan koskaan omistaneet omaa lastamme.

RITA.

Emme olekaan. Emme täydellisesti rakkaudessa.

ALLMERS.

Ja kuitenkin me tässä nyt olemme ja suremme niin katkerasti häntä.

RITA.

Niin, eikö se ole ihmeellistä ajatella? Surra tällä tavoin pientä ventovierasta poikaa.

ALLMERS,

(huudahtaen).

Mutta elä nyt kuitenkaan sano häntä ventovieraaksi!

RITA,

(pudistaa raskaasti päätään).

Me emme voittaneet koskaan pojan rakkautta, Alfred. En minä. Etkä sinäkään.

ALLMERS,

(vääntää käsiään).

Ja nyt se on myöhäistä. Myöhäistä.

RITA.

Ja niin aivan lohdutonta — kaikki.

ALLMERS,

(äkkiä nousten).

Sinä tässä olet syyllinen!

RITA,

(nousee).

Minä!

ALLMERS.

Niin, juuri *sinä!* *Sinun* on syysi, että hänestä tuli — sellainen kuin tuli! *Sinun* on syysi, että hän ei voinut pelastaa itseään hukkamasta.

RITA,

(torjuen).

Alfred, — elä *sinä* sysää syytä *minuun!*

ALLMERS,

(enemmän ja enemmän kiihottuneena).

Vaan minä syytän sinua sittekin! *Sinä* annoit pienen lapsen maata ja olla oman onnensa nojassa pöydällä.

RITA.

Hän makasi niin hyvästi pehmoisissa patjoissa. Ja näytti *sinä* niin turvalliselta. Ja *sinähän* olit luvannut pitää huolta hänestä.

ALLMERS.

Niin olinkin — (matalammalla äänellä). Vaan sitte tulit *sinä, sinä, sinä,* — ja houkuttelit minut luoksesi.

RITA,

(katsoo uhkamielisesti häneen).

Ohoo, sano paremminkin, että *sinä* unohutit sekä lapsen että kaiken muunkin.

ALLMERS,

(hillityllä raivolla).

Niin, se on totta (hiljempaa). Lapsen unehutin minä — *sinun* syleilyissäsi.

RITA,

(liikutettuna).

Alfred! Alfred, — se on sinulta inhottavasti!

ALLMERS,

(hiljaisesti, puristaa kätensä nyrkkiin Ritaa vastaan).

Sillä hetkellä tuomitsit sinä pikku Eyolfin kuolemaan.

RITA,

(hurjasti).

Sinä myöskin! Sinä myöskin, — jos kerran niin on!

ALLMERS.

Niin, — vaadi sinä minua myöskin tilille, — jos niin tahdot. Me molemmat olemme rikollisia. Ja sen vuoksi *oli* Eyolfin kuolemassa siis kuitenkin kosta.

RITA.

Kosta?

ALLMERS,

(enemmän itseänsä hilliten).

Niin. Tuomitse itsesi ja minut. Nyt olemme saaneet, mitä olemme ansainneet. Salaisen, pelkurimaisen mielipahan annoimme pelottaa itseme hänestä hänen eläissään. Meidän oli paha nähdä *sitä*, — sitä, jota hänen täytyi laahata mukanaan —

RITA,

(hiljaa).

Sauvaa.

ALLMERS.

Niin juuri, sauvaa. — Ja mitä me nyt tässä sanomme suruksi ja kaipaukseksi, — se on, Rita, omantunnon tuskaa. Eikä mitään muuta.

RITA,

(tuijottaa neuvottomana häneen).

Minusta tuntuu, että tämä vie epätoivoon, — saa meidät molemmat suorastaan hulluiksi. Sillä emmehän voi koskaan, — emme milloinkaan voi saada sitä sovitetuksi.

ALLMERS,

(tyynemmässä mielentilassa).

Minä näin unta Eyolfista viime yönä. Näin hänen tulevan laiturilta. Hän juoksi aivan kuin muutkin pojat. Hänelle ei ollut siis mitään tapahtunut. Ei sitä eikä tätä. Kalvaava todellisuus oli siis ainoastaan uni, ajattelin minä. Oh, kuinka kiitin ja ylistin — (keskeyttää) hm —

RITA,

(katsoo häneen).

Ketä?

ALLMERS,

(välttäen).

Ketä —?

RITA.

Niin; ketä kiitit ja ylistit?

ALLMERS.

Minähän makasin ja uneksin, kuulithan —

RITA.

Kiitit ja ylistit jotakin, johon et itse usko?

ALLMERS.

Minulle kuitenkin tuli mieleen sellaista. Minähän olin unessa.

RITA,

(syyttävästi).

Sinun ei olisi pitänyt tehdä minusta epäilijää.

ALLMERS.

Olisinko tehnyt oikein, jos olisin antanut sinun elää elämäsi tyhjissä luuloissa?

RITA.

Se olisi ollut minulle parempi. Sittehan olisi minulla ollut, millä lohduttaa itseäni. Nyt minä olen ja elän enkä tiedä ajatella sinne enkä tänne.

ALLMERS,

(katsoo terävästi häneen).

Jos nyt sinä voisit valita —. Jos voisit seurata Eyolfia sinne, missä hän nyt on —?

RITA.

Niin. Niin mitä sitte?

ALLMERS.

Jos sinä olisit aivan varma, että tapaisit hänet taas — tuntisit hänet — ymmärtäisit häntä —?

RITA.

Niin, niin; mitä sitte?

ALLMERS.

Tahtoisitko vapaaehtoisesti mennä hänen luo? Vapaaehtoisesti luopua kaikesta täällä? Jättää koko maallinen elämä? Tahtoisitko, Rita?

RITA,

(hiljaa).

Nytkö heti?

ALLMERS.

Niin. Tällä hetkellä. Vastaa. Tahtoisitko?

RITA,

(viivytellen).

En tiedä, Alfred. — En tahtois. Ensin tahtoisin olla jonkun aikaa täällä sinun luonasi.

ALLMERS.

Minun tähteni?

RITA.

Niin, ainoastaan sinun tähtesi.

ALLMERS.

Vaan sittepä? Tahtoisitko sitte —? Vastaa!

RITA.

Vaan mitä minun pitää vastata siihen? Enhän *voisi* mennä sinun luotasi. En koskaan! En koskaan!

ALLMERS.

Vaan jos nyt minä menisin Eyolfin luo? Ja sinä tietäisit varmaan, että sinä tapaisit hänen ja minun. Tahtoisitko tulla meidän luo?

RITA.

Tahtoisin. Niin mielelläni! Niin mielelläni! Vaan —

ALLMERS.

Vaan —?

RITA,

(huokaa hiljaa).

En voisi, — sen tunnen. En, en; minä kerrassaan en voisi! En vaikka kaiken taivaan suloisuuden perisin.

ALLMERS.

En minäkään.

RITA,

Niin. Sinäkään et voisi, Alfred. Niinkö?

ALLMERS.

En voisi. Täällä maailmassa on meidän elävitten koti.

RITA.

Niin, täällä on onni, jota ymmärrämme.

ALLMERS,

(synkästi).

Onni, — onni —

RITA.

Sinä arvelet varmaan, että onni — on meiltä ijäksi mennyt (katsoo tutkivasti häneen). Vaan jos —? (kiihkeästi). Ei, ei; minä en uskalla sanoa sitä! En ajatellakaan.

ALLMERS.

Vaan sanohan kuitenkin. Sano vain, Rita.

RITA,

(vitkastellen).

Emmekö voisi koettaa —? Eikö olisi mahdollista meidän voida unohuttaa hänet?

ALLMERS.

Unohuttaa Eyolf?

RITA.

Ei, vaan unohuttaa katumus ja tuska, sitä tarkoitin.

ALLMERS.

Toivoisitko sitä?

RITA.

Jos vain se olisi mahdollista (huudahtaen). Sillä tätä — en voi kestää!
Emmekö voi keksiä mitään, joka saisi unohtamaan?

ALLMERS,

(pudistaa päätään).

Mitähän voisi olla sellaista?

RITA.

Jos koetteeksi lähtisimme matkalle, johonkin hyvin kauas?

ALLMERS.

Kotoa pois? Sinä kun et viihdy missään muualla kuin täällä.

RITA.

Jos kutsuttaisiin paljon vieraita meillä käymään. Elettäisiin suuresti.
Heittäytyisimme johonkin, mikä voisi huumata ja lieventää.

ALLMERS.

Sellaiseen elämään ei minusta ole. — Ei, — vaan mieluummin voin taas koettaa ryhtyä työhöni.

RITA,

(terävästi).

Työhösi? Joka on niin usein ollut sulkuna ja muurina meidän välillämme?

ALLMERS,

(vitkaan, katsoo jäykästi häneen).

Tästä lähtien täytyy aina olla sulku ja muuri meidän kahden välillä.

RITA.

Minkä vuoksi —?

ALLMERS.

Kuka tietää, eikö suuret, avonaiset lapsen silmät katso meihin yöt päivät.

RITA,

(hiljaa, vavisten).

Alfred, — se on kauheaa ajatella!

ALLMERS.

Rakkautemme on ollut kuin kuluttava tuli. Nyt se saa sammua —

RITA.

Sammua!

ALLMERS.

Se on sammunut, — *toisessa* meistä.

RITA,

(kuin jähmettyneenä).

Ja *sitä* rohkenet sanoa minulle!

ALLMERS,

(lempeämmin).

Se rakkaus on kuollut, Rita. Vaan siinä, jota minä nyt rikostoverinasi ja katumuskumppaninasi tunnen sinua kohtaan — näen minä hämärtävän aivan kuin ylösnousemisen —

RITA,

(rajusti).

Minä en välitä mistään ylösnousemisesta.

ALLMERS.

Rita!

RITA.

Minä olen lämminverinen ihmlapsi! Minä en kuleksi torkuksissa, — kalan veri suonissa (vääntelee käsiään). Olla kahlehdittuna elämänsä ijäksi — katumukseen ja suruun! Kahlehdittuna senlaisen kanssa, joka ei enään ole minun, minun, minun!

ALLMERS.

Sen täytyi niin päättyä joskus, Rita.

RITA.

Täytyikö sen niin päättyä! Sen, mikä alkoi molemminpuolisella vastarakkaudella.

ALLMERS.

Minä en alussa tuntenut vastarakkautta.

RITA.

Mitä sinä tunsit kaikkein ensiksi minua kohtaan?

ALLMERS.

Kammoa.

RITA.

Sen ymmärrän. Vaan miten sinut sittekin voitin?

ALLMERS,

(matalalla äänellä).

Sinä olit niin hurmaavan kaunis.

RITA,

(katsoo kysyvästi häneen).

Silläkö yksinään? Sano suoraan, Alfred. Silläkö vain?

ALLMERS,

(rohkaisten itsensä).

Ei yksistään sillä; vaan siinä oli sivussa muutakin.

RITA,

(huudahtaen).

Minäpä aavistan mitä siinä oli! "Kullat ja maat, mannut", niinkuin sinä sanot. Eikö niin, Alfred?

ALLMERS.

Niin.

RITA,

(katsoo hyvin syyttävästi häneen).

Kuinka saatoit, — miten voitkin, Alfred, sillä tavoin menetellä!

ALLMERS.

Minun oli ajatteleminen Astaa.

RITA,

(kiihkeästi).

Astaa, niin! (katkerasti). Siis Astan vuoksi me yhdyimme.

ALLMERS.

Hän ei tiennyt siitä mitään. Ei hän aavista sitä vielä tänäkään päivänä.

RITA,

(vastustavasti).

Vaan Asta kuitenkin kaikitenkin! (hymyilee halveksivalla katseella).
Tahi ei Asta, vaan — pikku Eyolfhan se oli. Pikku Eyolf, niin!

ALLMERS.

Eyolf?

RITA.

Niin, etkö kutsunut häntä ennen Eyolfiksi? Kerroithan siitä erään kerran — muutamana salaperäisenä hetkenä (menee lähemmäs). Muistatko sitä hurmaavaa hetkeä?

ALLMERS.

(väistyy takaisin aivan kuin kauhistuksissaan).

En muista mitään! Enkä tahdo muistaakaan!

RITA,

(seuraa häntä).

Sillä samalla hetkellä — sinun toisesta pikku Eyolfistasi tuli rampa.

ALLMERS,

(lysähtyy, nojautuu pöytää vasten).

Kostoa.

RITA,

(uhkaavasti).

Niin, kostoa!

(Asta ja Borghejm tulevat venevalkaman luota. Astalla on lummekukkia kädessä).

RITA,

(hillitysti).

Noo, Asta ja herra Borghejm, oletteko nyt saaneet puhella oikein tarpeeksi?

ASTA.

Kyllä — jotenkin.

(Laskee sateensuojan kädestään ja panee kukat tuolille).

BORGHEJM.

Neiti Allmers on ollut hyvin niukkasananen.

RITA.

Ohoo, niinkö? Vaan me Alfredin kanssa olemme saaneet puhutuksi, niin että riittää —

ASTA,

(katsoo jännityksellä molempia).

Mitä sanot —?

RITA.

— niin että riittää koko ijäksi, sanon minä (keskeyttäen). Vaan mennään nyt sisälle, kaikki. Meillä pitää olla seuraa nyt tästä lähtien, Alfred ja me emme voi suoriutua yksinämme.

ALLMERS.

Niin, menkää vain edellä, te muut (kääntyy). Vaan sinulle, Asta, pitää minun saada puhua muuan sana.

RITA,

(katsoo Alfrediin).

Vai niin? — No niin, tulkaa te minun kanssani, herra Borghejm.

(Rita ja Borghejm menevät metsätietä).

ASTA,

(tuskassa).

Alfred, mitä on tapahtunut?

ALLMERS,

(synkästi).

Minä en enään voi tulla toimeen täällä.

ASTA.

Täällä! Ritanko kanssa, tarkoitat?

ALLMERS.

Niin. Rita ja minä emme voi jäädä elämään yhdessä.

ASTA,

(pudistaa häntä käsivarresta).

Vaan Alfred, — elä puhu niin kauheita.

ALLMERS.

Totta se on, mitä sanon. Me vain kiusaamme ja ärsytämme toisiamme.

ASTA,

(tuskallisesti, liikutettuna).

En olisi koskaan — en milloinkaan aavistanut mitään tällaista!

ALLMERS.

Tämä tunne ei olekaan minussa syntynyt ennen kuin nyt vasta.

ASTA.

Ja nyt sinä aijot —! Niin, mitä sinä oikeastaan aijot, Alfred?

ALLMERS.

Aion mennä pois. Kauas täältä.

ASTA.

Ja jäädä ehkä yksiksesi maailmassa?

ALLMERS,

(nyökäyttää).

Niin, niinkuin ennenkin olin.

ASTA.

Vaan sinusta ei ole yksinäsi olemaan!

ALLMERS.

On kyllä. Olinhan minä ennenkin.

ASTA.

Niin, ennen. Olinhan minä luonasi silloin.

ALLMERS,

(yrittää tarttumaan hänen käteensä).

Niin. Ja sinun luonasi, Asta, minä taas saan kotini.

ASTA,

(karttaa häntä).

Minun! Ei, ei, Alfred! Se on ihan mahdotonta.

ALLMERS,

(katsoo raskaasti häneen).

Borghejm on siis esteenä?

ASTA,

(kiivaasti).

Ei, ei; hän ei ole esteenä! Siinä erehdyt!

ALLMERS.

Hyvä. Sittepä minä tulen sinun luoksesi — sinä rakas sisarkulta. Minun täytyy sinun luo. Kotia sinun luo puhdistuakseni ja jalostuakseni yhdyselämästäni —

ASTA,

(liikutettuna).

Alfred, — sinä rikot Ritaa vastaan!

ALLMERS.

Minä olen rikkonut häntä vastaan. Vaan en riko tässä. Ajattelehan vain, Asta! Minun ja sinun yhdyselämä. Eikö se ollut alusta loppuun kuin suuri juhlapäivä?

ASTA.

Niin oli, Alfred. Vaan sitä ei voi enään elää uudelleen.

ALLMERS.

Tarkoitatko, että avioliitto on niin perin turmellut minun?

ASTA,

(rauhallisesti).

En sitä tarkoita.

ALLMERS.

No niin, sittepä me kahden elämme muinaisen elämämme uudelleen.

ASTA,

(päättävästi).

Vaan me emme *voi*, Alfred.

ALLMERS.

Mutta me voimme. Veljen ja sisaren rakkaus —

ASTA,

(jännitettynä).

Niin mitä se?

ALLMERS.

Se suhde on ainoa, mikä ei ole muuttuvaisuuden lain alainen.

ASTA,

(hiljaa, vavisten).

Vaan jos nyt *meidän* suhteemme ei —

ALLMERS.

Mitä ei —?

ASTA.

— jos *meidän* suhteemme ei ole sellainen?

ALLMERS,

(tuijottaa hämmästyneenä häneen).

Eikö olisi? Mitä sinä tarkoitat, rakas Asta?

ASTA.

Parasta on, että sanon sen sinulle heti suoraan.

ALLMERS.

Niin, niin, sano vain!

ASTA.

Nuo kirjeet äidille. — Ne, jotka ovat salkussa —

ALLMERS.

Niin mitä niistä?

ASTA.

Lue ne — matkustettuani täältä.

ALLMERS.

Minkä vuoksi?

ASTA,

(taistellen mielessään).

Sitte näet, että —

ALLMERS.

Että?

ASTA.

— että minulla ei ole oikeutta pitämään — isäsi nimeä.

ALLMERS,

(horjuu taaksepäin).

Asta! Mitä sinä, Asta, sanot!

ASTA.

Lue kirjeet. Niin näet. Ja ymmärrät. — Ja ehkä annat anteeksi — äidillekin.

ALLMERS,

(tarttuu käsin päähänsä).

Minä en voi tajuta tätä. En voi pitää ajatuksiani koossa. Sinäkö, Asta — et siis olisi —

ASTA.

Sinä et ole minun veljeni, Alfred.

ALLMERS,

(rohkeasti, puolittain uhallalla katsoo häneen).

Mutta mitä se oikeastaan muuttaisi suhdettamme? Ei ollenkaan itse asiassa.

ASTA,

(pudistaa päätään).

Se muuttaa kerrassaan. Meidän suhteemme, Alfred, ei ole veljen ja sisaren suhde.

ALLMERS.

Eipä ei. Vaan yhtä pyhä sittekin. Ja on aina pysyvä yhtä pyhänä.

ASTA.

Muista, — että se on muuttuvaisuuden lain alainen — niinkuin äsken sanoit.

ALLMERS,

(katsoo tutkivasti häneen).

Tarkoitatko sillä, että —?

ASTA,

(tyynesti, lämpöisesti).

Ei sanaakaan enään siitä, — rakas, rakas Alfred — (ottaa kukat tuoilta). Katsopas näitä lummekukkia.

ALLMERS,

(nyökäyttää pitkäveteisesti).

Ne ovat kukkia, jotka kasvavat syvältä — veden pohjasta.

ASTA.

Minä otin ne purosta, aivan tuolta vuonon luota (ojentaa ne hänelle).
Tahdotko nämä, Alfred?

ALLMERS,

(ottaa).

Kiitos.

ASTA,

(kyyneleet silmissä).

Ne ovat viimeiset tervehdykset — pikku Eyolfilta.

ALLMERS,

(katsoo häneen).

Eyolfilta tuolla? Vai sinultako?

ASTA,

(hiljaa).

Meiltä molemmilta (ottaa sateensuojan). Tule nyt Ritan luo.

(Hän menee metsäpolkua).

ALLMERS,

(ottaa hattunsa pöydältä ja kuiskaa raskaasti).

Asta. Eyolf. Pikku Eyolf —!

(Menee Astan jälessä metsäpolkua).

Kolmas näytös.

(Pensikkokumpu Allmersin puutarhassa. Jyrkkä rintuus kaidepuineen perällepäin, portaat vasemmalle puolen. Avara näköala vuonolle, joka on syvällä alhaalla. Kaidepuiden vieressä lippuriuku nuorineen ilman lippua. Etualalla oikealla huvimaja, köynnös- ja villiviinikasvien peitossa. Penkki majan edessä. Myöhäinen kesäilta, sekeinen ilma. Kasvava hämärä).

(ASTA istuu penkillä kädet sylissä. Hattu päässä ja päällystakki yllä, päivänvarjo vierellä ja pieni matkalaukku riippuu kupeella hihnassa olkapään yli).

(BORGHEJM tulee perältä vasemmalta puolen. Hänellä on matkalaukku niinkuin Astalla. Käsivarrella käärittynä lippu).

BORGHEJM,

(huomaa Astan).

Ahaa, täälläkö te olettekin?

ASTA.

Minä istun tässä katselemassa seutua viimeisen kerran.

BORGHEJM.

Olipa hyvä, että *tännekin* kurkistin.

ASTA.

Oletteko etsineet minua?

BORGHEJM.

Olen. Halusin hartaasti saada sanoa teille hyvästit — tälle kertaa. En viimeistä kertaa, toivon ma.

ASTA,

(hymyilee vähän).

Te olette sitkeä.

BORGHEJM.

Niinhän pitää tienraivaajan ollakin.

ASTA.

Näittekö Alfredia? Tahi Ritaa?

BORGHEJM.

Molemmat näin.

ASTA.

Yhdessä?

BORGHEJM.

Ei. Kumpikin on itseksensä.

ASTA.

Mitä te tuolla lipulla?

BORGHEJM.

Rouva Rita käskee minun nostaa tämä liehumaan.

ASTA.

Lippu liehumaan nyt?

BORGHEJM,

Puoliriukuun. Sen pitää liehua yöt päivät, sanoi hän.

ASTA,

(huokaa).

Rita parka. Ja Alfred parka.

BORGHEJM,

(puuhaten lippua).

Onko teillä sydäntä matkustaa nyt heidän luotaan? Kysyn sen vuoksi, kun näen teidän olevan matkapuvussa.

ASTA,

(matalalla äänellä).

Minun *täytyy* matkustaa.

BORGHEJM,

Niin, no kun teidän *täytyy*, niin —

ASTA.

Ja teidän myöskin lähdette nyt yöllä.

BORGHEJM.

Minunkin *täytyy*. Minä matkustan junalla. Junallako tekin?

ASTA.

Laivalla minä menen.

BORGHEJM,

(katsoo syrjäilmällä häneen).

Kukin siis omaa tietään.

ASTA.

Niin.

(Hän katselee, kun Borghejm nostaa lipun puoliriukuun. Kun Borghejm on saanut sen tehdyksi, menee hän Astan luo).

BORGHEJM.

Neiti Asta, — ette voi uskoa, miten suren pikku Eyolfia.

ASTA,

(katsoo häneen).

Niin. Olen varma siitä, että surette kovasti.

BORGHEJM.

Tuntuu niin tuskalliselle. Sillä minusta oikeastaan ei ole suremaan.

ASTA.

(kääntää katseensa lippuun).

Ajan ollen menee ohi — kaikkityyni. Kaikki, surut.

BORGHEJM.

Kaikkiko? Niinkö luulette?

ASTA.

Niinkuin tuulenpuuskakin menee. Kunhan pääsette kauas pois —

BORGHEJM.

Sinne lienee melko pitkältä, sinne asti.

ASTA.

Ja sittehän teillä on se uusi, suuremoinen tienrakennustyökin.

BORGHEJM.

Vaan ei ole ketään auttajakseni siinä.

ASTA.

Tottahan teillä on auttajiakin.

BORGHEJM,

(pudistaa päätään).

Ei ketään. Ei ketään jakamaan iloa. Sillä ilon osallista enimmäen tarvitsen.

ASTA.

Eikö vaivain ja vastusten?

BORGHEJM.

Pyh, niistä sitä aina suoriutuu yksikseenkin.

ASTA.

Vaan ilo, — se täytyy saada jakaa jonkun kanssa, niinkö arvelette?

BORGHEJM.

Niin, eihän siinä muuten mitään onnellisuutta ilossa ole.

ASTA.

Eikö mitä, — kyllä siinä siltä voi olla.

BORGHEJM.

No, luonnollisesti voi kyllä jonku aikaa olla onnellinen ja iloinen itsekseenkin. Vaan ei sitä riitä

pitkältä. Ei, vaan ilossa pitää olla kaksi.

ASTA,

Ainako vain kaksi? Eikö koskaan useampia? Eikö koskaan paljon?

BORGHEJM.

Niin, nähkääs, — se on taas aivan toista. — Neiti Asta, — ettekö siis todellakaan voi suostua jakamaan onnen ja ilon ja — ja vaivat ja vastukset yhden — yhden ainoan kanssa yksistään?

ASTA,

Minä olen sitä kokenut — kerran.

BORGHEJM.

Oletteko!

ASTA,

Olen, koko sen aikaa, kun veljeni, — kun Alfred ja minä asuimme yhdessä.

BORGHEJM.

Niin, mitäs kun veljenne kanssa. Sehän on aivan eri asia. Minusta sitä voi sanoa paremmin rauhaksi kuin onneksi.

ASTA.

Ihanaa se kuitenkin oli.

BORGHEJM.

Kas niin, — se jo tuntui teistä ihanalta. Vaan ajatelkaapas, — ettei hän nyt olisi ollut veljenne!

ASTA,

(yrittää nousemaan, vaan jää kuitenkin istumaan).

Sittehän emme olisikaan koskaan eläneet yksissä. Sillä minä olin silloin vielä lapsi. Eikä isosti ehompi ollut hänkään.

BORGHEJM,

(vähän ajan kuluttua).

Oliko se aika niin ihana?

ASTA,

Oli se, sen saatte uskoa.

BORGHEJM.

Saitteko sitte kokea jotakin hyvin hauskaa ja onnellista silloin?

ASTA,

Voi, niin paljon. Niin sanomattoman paljon.

BORGHEJM.

Kertokaapas minulle siitä vähän, neiti Asta.

ASTA,

Itse asiassa vain vähäpätöistä kaikki.

BORGHEJM.

Niinpä kun —? Noo?

ASTA,

Niinpä kun Alfred oli suorittanut tutkintonsa. Ja oli suoriutunut hyvin. Ja kun hän sitte vähän väliä sai virantoimitusta milloin missäkin koulussa. Tahi kun hän istui sepustamassa kirjoitusta. Ja luki sen minulle. Ja sitte sai sen painetuksi sanomalehteen.

BORGHEJM.

Niin, minä todellakin käsitän, että se on mahtanut olla suloinen, rauhaisa aika. Veli ja sisar jakamassa ilonsa (pudistaa päätään). Minä en voi käsittää, miten veljenne saattoi erota teistä, Asta!

ASTA,

(hillityllä liikutuksella).

Alfredhan meni naimisiin.

BORGHEJM.

Eikö se teistä tuntunut raskaalle?

ASTA,

Tuntui, alussa. Minusta tuntui, että olin kerrassaan menettänyt hänet.

BORGHEJM.

Vaan, onneksi, niin ei käynyt.

ASTA,

Ei.

BORGHEJM.

Vaan kuitenkin. Miten hän voi. Mennä naimisiin, tarkoitan. Kun hän olisi saanut pitää teidät luonansa yksinään!

ASTA,

(katsoo eteensä).

Hän oli muuttuvaisuuden lain alainen, ajattelen.

BORGHEJM.

Muuttuvaisuuden lain?

ASTA.

Alfred käyttää sitä nimitystä.

BORGHEJM.

Pyyh, — se mahtaa olla tyhmä laki! Minä senlaiseen lakiin en pane uskoa hituakaan.

ASTA,

(nauraa).

Ajan pitkään voitte tekin ruveta uskomaan.

BORGHEJM.

En tässä maailmassa! (liikuttavasti). Vaan kuulkaahan nyt, neiti Asta!
Olkaa nyt järkevä — kerrankin. Tässä asiassa, tarkoitan minä —

ASTA,

(keskeyttäen).

Ei, ei, ei, — ei puututa *siihen!*

BORGHEJM,

(kiinteästi).

Vaan, Asta — minun on mahdotonta päästää teitä niin vähällä. Nythän on veljenne saavuttanut kaikki, mitä hän hartaimmin on halunnut. Elää elämänsä varsin tyytyväisenä ilman teitäkin. Ei kaipaa teitä ollenkaan. — Ja se vielä lisäksi — mikä yhdellä iskulla muuttaa koko teidän asemanne täällä —

ASTA,

(säpsähtää).

Mitä sillä tarkoitatte?

BORGHEJM.

Lasta, joka on temmattu pois. Mitä voisın muuta tarkoittaa?

ASTA,

(rohkaistuna).

Pikku Eyolf on poissa, niin.

BORGHEJM.

Mitä teillä sitte oikeastaan on enään täällä tekemistä? Teillä ei ole enään pikku Eyolf parasta huolenpitoa. Ei minkäänlaisia velvollisuuksia, — ei tehtäviä mihinkään suuntaan —

ASTA.

Minä pyydän, herra Borghejm, — elkkää ahdistako niin ankarasti minua!

BORGHEJM.

Minähän olisin hullu, jos en koettaisi äärimmäisyyteen saakka. Ensi päivinä matkustan kaupungista. Kentiesi en saa teitä siellä tavata. En ehkä saa nähdä teitä taas pitkiin, pitkiin aikoihin. Ja kuka tietää, mitä sillä aikaa voi tapahtua?

ASTA,

(hymyilee vakavasti).

Pelkäätekö siis kuitenkin muuttuvaisuuden lakia?

BORGHEJM.

En, en hitustakaan (nauraa katkerasti). Eikähän ole mitään muuttumistakaan. Teissä, tarkoitan. Sillä te ette paljoa välitä minusta, sen olen huomannut.

ASTA.

Sen te hyvin tiedätte, että minä välitän.

BORGHEJM.

Niin, mutta ette läheskään *kylliksi*. Ei siinä määrässä kuin minä haluaisin (kiihkeämmin). Herra jumala, Asta, — neiti Asta, — tämä on niin hullua, kuin ajatella voi! Ihan tuossa, tämän tahi huomispäivän takana, lepää ehkä koko elämänonni ja odottaa meitä. Ja me annamme sen levätä

rauhassa. Emmeköhän vielä kadu *sitä*, Asta?

ASTA,

(hiljaa).

Ei tiedä! Vaan ainakin kaikki loistavat mahdollisuudet saamme antaa levätä rauhassa.

BORGHEJM,

(hilliten itseään, katsoo häneen).

Siis minä saan rakentaa teitäni yksinäni?

ASTA,

(lämpöisesti).

Jospa minä vain voisin olla teidän kanssanne siinä mukana! Auttaa teitä vaivoissa. Jakaa ilo kanssanne
—

BORGHEJM.

Tahtoisitteko, — jos voisitte?

ASTA.

Tahtoisinpa tosiaan.

BORGHEJM.

Vaan ette *voi*?

ASTA,

(luo katseensa alas).

Tyytyisittekö omistamaan minut *puoleksi*?

BORGHEJM.

En. Kokonaan täytyy minun saada teidät omistaa.

ASTA,

(katsoo häneen ja sanoo hiljaa).

Sitte en voi.

BORGHEJM.

Hyvästi siis, neiti Asta.

(Aikoo mennä. Allmers tulee kummulle vasemmalta perällä. Borghejm pysähtyy).

ALLMERS,

(noustessaan portaita, matalalla äänellä, viittaa).

Onko Rita tuolla huvimajassa?

BORGHEJM.

Ei ole. Täällä ei ole ketään muita kuin neiti Asta.

(Allmers tulee lähemmäs).

ASTA,

(Allmersia vastaan).

Menenkö etsimään Ritaa? Ja noutamaan tänne?

ALLMERS,

(torjuvasti).

Ei, ei, ei, — anna olla (Borghejmille). Tekö olette nostaneet tuon lipun?

BORGHEJM.

Minä. Rouva Rita käski. Sitä varten minä tänne tulin.

ALLMERS.

Ja ensi yönä te lähdette matkalle?

BORGHEJM.

Niin. Ensi yönä minä lähden todenteolla.

ALLMERS,

(katsahtaen Astaan).

Ja olette turvanneet itsellenne hyvää seuraa matkalle, arvaan ma.

BORGHEJM,

(pudistaa päätään).

Minä matkustan yksinäni.

ALLMERS,

(hämmästyty).

Yksinänne?

BORGHEJM.

Ypö yksin.

ALLMERS.

(hajamielisesti).

Vai niin?

BORGHEJM.

Ja jäänkin yksikseni.

ALLMERS,

Yksinolossa on jotakin kammottavaa. Tuntuu minusta aivan kuin jäätyisin —

ASTA,

Mutta, Alfred, ethän sinä ole yksin!

ALLMERS.

Siinä myöskin, Asta, voi olla jotakin kammottavaa.

ASTA,

(ahdistuksissa).

Elä puhu tuolla tavoin! Elä ajattele semmoista!

ALLMERS.

(kuulematta häntä).

Vaan kun et sinä siis mene mukaan —? Kun sinua ei ole mikään sitomassa? Niin minkä vuoksi et sitte halua jäädä tänne minun luo — ja Ritan luo?

ASTA,

(levottomana).

En, minä en voi. Minun välttämättömästi täytyy nyt kaupunkiin.

ALLMERS.

Vaan ainoastaan kaupunkiin, Asta. Kuuletko!

ASTA.

Kyllä.

ALLMERS,

Ja sinä lupaat, että tulet taas pian tänne.

ASTA.

(rohkeasti).

En, en, sitä minä en uskalla luvata.

ALLMERS.

Hyvä. Niinkuin tahdot. Sitte tapaamme siis kaupungissa.

ASTA,

(pyytävästi).

Vaan, Alfred, sinun täytyy jäädä kotia Ritan luo!

ALLMERS.

(vastaamatta, kääntyy Borghejmiin).

Lienee parasta teille, ettei teillä vielä ole seurakumppania matkalle.

BORGHEJM.

(vastenmielisesti).

Ohoo, miten voitte sellaista tuumailla!

ALLMERS.

Sillä arvaamattanne voisi ehkä joku tulla jälestänne. Yllättää matkalla.

ASTA.

(ehdottomasti).

Alfred!

ALLMERS.

Oikea matkatoveri. Kun on myöhäistä. Liian myöhäistä.

ASTA.

(hiljaa, liikutuksissa).

Alfred! Alfred!

BORGHEJM,

(katsoo vuoroon kumpaakin).

Mitä se merkitsee? En minä ymmärrä —

(Rita tulee vasemmalta perällä).

RITA,

(valittelevasti).

Elkäähän toki kaikki jättäkö minua yksin!

ASTA.

(menee vastaan).

Sinähän tahdoit mieluummin olla yksinäsi, sanoit sinä —

RITA.

Niin, vaan minä en uskalla. Pimenee niin huimasti. Minusta tuntuu, että suuret avonaiset silmät katselevat minua!

ASTA.

(vienosti, myötätuntoisesti).

Jos niin olisikin, Rita, niin niitä silmiä ei pitäisi pelätä.

RITA.

Kaikkia sinä voit sanoakin! Ei pelätä!

ALLMERS.

(liikuttavasti).

Asta, minä pyydän sinua — kaikin mokomin — jää tänne — Ritan luo!

RITA.

Niin! Ja Alfredin luo myöskin! Jää nyt! Jää nyt, Asta!

ASTA,

(taistellen itsekseen).

Minä tahtoisin niin sanomattoman mielelläni —

RITA.

Niinpä jää sitte! Sillä Alfred ja minä emme *jaksa* yksinämme kestää surua ja ikävää.

ALLMERS.

(synkästi).

Sano paremminkin — omantunnon vaivaa ja tuskaa.

RITA.

Niin, sano sitä miksi haluat, — niin emme kestä sitä yksinämme, me kaksi. Asta, minä pyydän

sydämmestäni! Jää tänne ja auta meitä! Ole meille Eyolfin sijassa —

ASTA.

(väistyy).

Eyolfin —!

RITA.

Niin, eikö niin sinustakin, Alfred?

ALLMERS.

Jos hän haluaa ja voi.

RITA.

Sinähän kutsuit häntä ennen pikku Eyolfiksesi (tarttuu Astan käteen). Tästä lähtien, Asta, olet *meidän* Eyolf. Eyolf, niinkuin olit ennen.

ALLMERS.

(salatulla liikutuksella).

Jää tänne — ja jää elämään kanssamme, Asta. Ritan kanssa. Minun kanssani. Minun — veljesi kanssa!

ASTA,

(päätävästi, tempaa kätensä pois).

Ei. Minä en voi (kääntyy). Borghejm, — mihin aikaan laiva lähtee?

BORGHEJM,

Nyt pian.

ASTA.

Minun pitää joutua siihen. Tahdotteko tulla mukaan?

BORGHEJM,

(hillityllä riemastuksella).

Tahdonkoko! Tahdon, tahdon, tahdon!

ASTA,

Niinpä tulkaa.

RITA,

(verkalleen).

Vai sillälailla. Niin no, *sittepä* et voikaan jäädä meille.

ASTA,

(heittäytyy Ritan kaulaan).

Kiitos kaikesta, Rita! (menee ja tarttuu Allmersin käteen). Alfred, — hyvästi! Tuhansin, tuhansin kerroin — jää hyvästi!

ALLMERS,

(hiljaa, jännityksissä).

Mitä tämä on, Asta? Tämähän näyttää aivan siltä kuin lähtisit pakoon.

ASTA,

(hiljaisella tuskalla).

Niin, Alfred, — niin *teenkin*.

ALLMERS.

Pakenet — *minua!*

ASTA,

(kuiskaten).

Sinua — ja itseäni.

ALLMERS,

(väistyy takasin).

Ah —!

(Asta kiiruhtaa perälle. Borghejm heilahuttaa hattua ja menee jälkeen).

(Rita nojaa huvimajan ovipieleen. Allmers, ankarassa mielenliikutuksessa, menee kaidepuun luo ja seisautuu sinne tuijottamaan alas. Äänettömyys).

ALLMERS,

(kääntyy ja sanoo palautetulla mielenmaltilla).

Nyt laiva tulee. Katso, Rita, *tuolla*.

RITA.

Minä en uskalla katsoa.

ALLMERS.

Et uskalla?

RITA.

En. Sillä kun on punanen silmä. Ja viheriä silmä myös. Suuret hehkuvat silmät.

ALLMERS.

Mutta eiväthän ne ole kuin lyhdyt.

RITA.

Tästä lähtien ne ovat silmät. Minusta. Ne tuijottavat tuijottamistaan pimeydestä. — Ja pimeyteen.

ALLMERS.

Nyt laskee se rantaan.

RITA.

Mihin kohti se laskee nyt tänä iltana?

ALLMERS,

(tulee lähemmäksi).

Laituriin tietysti, niinkuin ennenkin.

RITA,

(ojentautuu suoraksi).

Miten *voi se siihen* laskea!

ALLMERS.

Siihenhän sen *pitääkin*.

RITA.

Vaan *siinä*hän Eyolf —! Miten he *voivat* sitte siihen laskea laivansa?

ALLMERS.

Niin, Rita, elämä on sydämmetön.

RITA.

Ihmiset ovat sydämmettömiä. He eivät välitä mistään. Ei elävistä eikä kuolleistakaan.

ALLMERS.

Siinä olet oikeassa. Elämä menee menoaan. Täsmällisesti aivan kuin ei mitään maailmassa olisi tapahtunutkaan.

RITA,

(katsoo eteensä).

Siellähän ei olekaan mitään tapahtunutkaan. Muille. Vaan ainoastaan meille kahdelle.

ALLMERS.

(heräävällä mielikarvauksella).

Niin, Rita, — niin hyödyttömiä oli sinun synnyttää hänet onnettomuuteen ja kurjuuteen. Sillä nyt hän on poissa — jälkeä jättämättä.

RITA.

Sauva vain saatiin pelastetuksi.

ALLMERS,

(kiihkeästi).

Ole vai'! Minä en kärsi kuulla sitä sanaa!

RITA,

(valittaen).

Ooh, minä en voi kestää sitä ajatusta, ettei meillä enään ole Eyolfia.

ALLMERS,

(kylmästi ja katkerasti).

Sinä tulit toimeen ilman häntä, kun hän sinulla oli. Koko puolen päivää saatoit olla näkemättä häntä.

RITA.

Minä kun tiesin, että näen hänen milloin vain halusin.

ALLMERS.

Niin, sillä tavoin olemme tuhlanneet sen vähän ajan, minkä Eyolf oli luonamme.

RITA,

(kuuntelee, tuskallisesti).

Kuuletko, Alfred. Nyt soitetaan taas kelloja!

ALLMERS,

(katsoo vuonolle).

Laivan kello soipi. Laiva lähtee.

RITA.

En *sitä* tarkoita. Koko päivän ovat kellot korvissani soineet. — Nyt taas soipi.

ALLMERS,

(kääntyy häneen).

Sinä kuulet väärin, Rita.

RITA.

En. Minä kuulen ihan selvään. Aivan kuin ruumiskellot. Harvaan. Ja aina samat sanat.

ALLMERS.

Sanat? Mitä sanoja?

RITA,

(nyökyttää päällään tahtia).

"Sau—va ui—pi". "Sau—va ui—pi". Etkö sinä kuule sitä?

ALLMERS,

(pudistaa päätään).

En minä kuule mitään. Eikä mitään kuulukaan.

RITA.

Niin, niin, sano sinä mitä sanot. Minä kuulen aivan selvään.

ALLMERS,

(katsoo kaidepuun yli).

Nyt ovat he laivassa, Rita. Nyt lähtee laiva kaupunkiin.

RITA.

Etkö sinä kuule tuota! "Sau—va ui—pi". "Sau—va — —"

ALLMERS,

(tulee hänen luo).

Elä sinä seiso siinä kuuntelemassa tyhjää. Minä sanon, että nyt ovat Asta ja Borghejm laivassa. Matkalla siis. — Asta on poissa.

RITA,

(katsoo arasti häneen).

Varmaan sinäkin, Alfred, siis menet pian pois?

ALLMERS,

(rohkeasti).

Mitä *sillä* tarkoitat?

RITA.

Että menet sisäsi luo.

ALLMERS.

Onko Asta sanonut jotakin?

RITA.

Ei. Vaan sinä itse sanoit, että Astan tähden me — me yhdyimme.

ALLMERS.

Niin, vaan sinä, sinä itse sidoit minut. Yhdyselämään.

RITA.

Vaan, mielestäsi en minä ole — en ole niin — hurmaavan kaunis enään.

ALLMERS.

Muuttuvaisuuden laki voisi ehkä kuitenkin pitää meitä yhdessä.

RITA,

(nyökyttää verkalleen).

Minussa on nyt muutos tapahtumassa. Tunnen sen tuskaa.

ALLMERS.

Tuskaa?

RITA.

Niin, sillä *siinäkin* on jonkulainen synnytys.

ALLMERS.

Niin on. Tahi ylösnouseminen. Ylentyminen korkeampaan elämään.

RITA,

(katsoo lannistuneena eteensä).

Niin, — koko, koko elämän onnen mennessä haaksirikkoon.

ALLMERS.

Haaksirikko, se juuri on voitoksi.

RITA,

(kiihkeänä).

Ooh, lauseparsia? Herra Jumala, olemmehan kuitenkin tämän ilman ihmisiä.

ALLMERS.

Me olemme myöskin vähän sukua merelle ja taivaalle, Rita.

RITA.

Sinä ehkä. En minä.

ALLMERS.

Olet sinäkin. Enemmän kuin itse tiedätkään.

RITA,

(askeleen lähemmäksi).

Kuule, Alfred, — etkö voisi ajatella työhösi ryhtymistä uudelleen?

ALLMERS.

Työhönikö, jota sinä olet vihannut?

RITA.

Minusta on tullut nyt vaatimaton. Minä suostun kirjan kanssa jakamaan sinut.

ALLMERS.

Minkä vuoksi?

RITA.

Sen vuoksi vain, että saan pitää sinut luonani. Niinkään lähellä edes.

ALLMERS.

Minä voin niin kovin vähän auttaa sinua, Rita.

RITA.

Vaan ehkä minä voisin auttaa sinua.

ALLMERS.

Työssänikö?

RITA.

Ei siinä. Vaan elämässä.

ALLMERS,

(pudistaa päätään).

Minusta tuntuu, että minulla ei ole mitään elämää elettävänä.

RITA.

Noo, sitte kärsimään elämää.

ALLMERS,

(synkästi, katsoen eteensä).

Minä uskon olevan parasta meille molemmille erota.

RITA,

(katsoo tutkivasti häneen).

Mihin aikoisit sitte mennä? Ehkä Astan luo?

ALLMERS.

En. En koskaan Astan luo tästä lähtien.

RITA.

Minne sitte?

ALLMERS.

Ylös yksinäisyyteen.

RITA.

Tuntureilleko? *Sitäkö* tarkoitat?

ALLMERS,

Niin.

RITA.

Vaan sehän on vain uneksimista, Alfred! Ethän siellä voisi elää.

ALLMERS.

Sinne minua nyt halu vetää.

RITA.

Minkä vuoksi? Sano se!

ALLMERS,

Istu. Niin kerron sinulle jotakin.

RITA.

Jota sinulle siellä on tapahtunut?

ALLMERS.

Niin.

RITA.

Ja josta et ole puhunut Astalle etkä minulle?

ALLMERS.

Niin.

RITA.

Sinä olet kaikessa niin umpimielinen. Sinun ei pitäisi olla sellainen.

ALLMERS.

Istu tuohon. Niin kerron.

RITA.

Annahan kuulla!

(Istuu penkille huvimajan eteen).

ALLMERS.

Minä olin yksin siellä ylhäällä. Keskellä tuntureita. Niin tulin muutamalle suurelle, yksinäiselle tunturijärvelle. Ja siitä piti minun päästä yli. Vaan en voinut. Ei ollut venettä eikä ihmisiä.

RITA.

Noo? Ja sitte?

ALLMERS.

Laskeusin omin päini muutamaan laaksoon. Sieltä arvelin pääseväni yli kukkulain ja huippujen välitse. Ja taas alas toiselle puolen järveä.

RITA.

Ja sinä eksyit, Alfred!

ALLMERS.

Niin, minä hairahduin suunnassa. Sillä ei ollut minkäänlaista tietä eikä polkua. Minä kuleksin koko päivän. Ja koko seuraavan yönkin. Ja lopuksi luulin, etten enään milloinkaan pääse ihmisten ilmoille.

RITA.

Et kotiasi, meidän luo? Minä olen varma, että ajatuksesi olivat täällä.

ALLMERS.

Ei, — eivät olleet.

RITA.

Eikö?

ALLMERS.

Ei. Se oli kummallista. Tuntui minusta, että sinä sekä Eyolf olitte joutuneet hyvin, hyvin kauas. Ja niinikään Asta.

RITA.

Vaan mitä sitte ajattelit?

ALLMERS.

Minä en ajatellut mitään. Kulin ja hinasin itseäni jyrkänteitä, — ja nautin kuoleman rauhaa ja suloutta.

RITA,

(hypähtää ylös).

Elä käytä tuollaisia sanoja moisesta kauhistuksesta.

ALLMERS.

Minä tunsin sillä tavoin. En mitään tuskaa. Minusta tuntui, että meitä oli kaksi kuleksimassa, minä ja toisena kuolema, ja aivan kuin hyvät matkatoverit. Minusta tuntui olevan luonnollista, — niin asianmukaista, kaikkityyni. Minun suvussanihan ei elä kukaan vanhaksi —

RITA,

Ole puhumatta tuollaista, Alfred! Selvisithän siitä kuitenkin hyvin.

ALLMERS,

Niin; yhtäkkiä olin perillä. Järven toisella rannalla.

RITA.

Se on ollut sinulle pelon ja kauhun yö, Alfred. Vaan nyt jälestäpäin et tahdo sitä myöntää itsellesi.

ALLMERS.

Se yö sai minussa aikaan päätöksen. Ja sen vuoksi käännyin takasin. Lähdin kotia. Eyolfin luo.

RITA,

(hiljaa).

Liian myöhään.

ALLMERS.

Niin. Ja — toverini tuli ja otti hänet —. Siitä syntyi kauhu häntä. Kauhu kaikkea. Kaikkea *sitä*, — josta emme uskalla kuitenkaan luopua. Niin olemme maailmaan kytketyitä molemmat, sinä, Rita, ja minä.

RITA,

(ilon värähdys äänessä).

Niin, eikö totta! Sinä myöskin! (menee lähemmäksi). Ooh, eletään elämämme yhdessä, niin kauan kuin mahdollista!

ALLMERS,

(kohottaa olkapäitään).

Elää, niin! Kun ei ole mitään sisältöä siinä. Autiota ja tyhjää kaikkialla. Katsonpa minne tahansa.

RITA,

(tuskallisesti).

Ennemmin tahi myöhemmin lähdet sinä luotani, Alfred. Minä tunnen sen! Ja minä näen sen sinustakin! Sinä lähdet luotani!

ALLMERS.

Sen matkatoveriniko kanssa, tarkoitat?

RITA.

En sitä tarkoita, vaan mikä on vieläkin pahempi. Sinä menet ominehtoinesi luotani. Sillä sinusta tuntuu, että ainoastaan täällä minun tykönäni sinulla ei ole mitään, minkä eteen elää. Vastaa minulle! Etkö ajattelekin niin?

ALLMERS,

(katsoo vakavasti häneen).

Ja jos niin ajattelisinkin —?

(Melua ja huutoja, vihasia ja kiihkeitä ääniä kuuluu etäältä alhaalla. Allmers menee kaidepuun luo).

RITA.

Mitä se on (huudahtaen). Oo, he ovat löytäneet hänen, saat nähdä!

ALLMERS.

Ei löydy hän koskaan.

RITA.

Vaan mikä melu se sitte on?

ALLMERS,

(tulee takasin).

Tappelua vain, — niinkuin tavallisesti.

RITA.

Rannallako?

ALLMERS.

Niin. Koko tuo ranta pitäisi puhdistaa. Nyt ovat miehet tulleet kotia. Juovuspäissään, tapansa mukaan. Pieksävät lapsiaan. Kuule, kun pojat kirkuvat! Vaimot itkevät ja ulvovat apua —

RITA.

Niin, emmekö saisi jonkun sinne auttamaan heitä?

ALLMERS,

(ankarasti ja suutuksissa).

Auttamaan heitä, jotka eivät auttaneet Eyolfia! Ei, antaa heidän vaikka hukkuu, — niinkuin hekin antoivat Eyolfin!

RITA.

Alfred, elä puhu tuolla tavoin! Elä ajattele noin!

ALLMERS.

En voi muuta. Kaikki nuo vanhat hökkelit on revittävä.

RITA.

Ja mihin nuo kaikki köyhät ihmisparat sitte?

ALLMERS.

Hakekoot suojansa muualla.

RITA.

Entä lapset?

ALLMERS.

Aivan yhdentekevähän se on, missä nääntyvät.

RITA,

(hiljaa, nuhtelevasti).

Sinä pakotat itsesi tuollaiseen kovuuteen, Alfred.

ALLMERS,

(kiihkeästi).

Minulla on oikeus olla kova täst'edes! Ja se on *velvollisuutenikin!*

RITA.

Velvollisuutesi?

ALLMERS.

Velvollisuuteni Eyolfia kohtaan. Hän ei saa jäädä kostamatta. Lyhyesti, Rita! Niinkuin sanon! Pane mieleesi se! *Saa* kaikki nuo hökkelit rannalla hajoitetuksi maan tasalle, — kun minä olen poissa.

RITA.

Kun olet poissa?

ALLMERS.

Niin, sittehän sinulla on kaikessa tapauksessa *jotakin*, millä täyttää elämäsi. Ja sitä sinulla täytyy olla.

RITA,

(vakavasti ja varmasti).

Siinä olet oikeassa. Sitä täytyy minulla olla. Vaan arvaapas, mihin ryhdyn, — kun sinä olet mennyt?

ALLMERS.

Mihin?

RITA,

(vitkallisesti, päättävästi).

Heti kun olet mennyt luotani, menen rannalle ja tuon kaikki köyhät, turmeltuneet lapset tänne meille. Kaikki nuo raakalaislapset —

ALLMERS.

Mitä sinä niillä täällä?

RITA.

Otan ne luokseni.

ALLMERS.

Sinä otat ne tänne!

RITA.

Niin, sen minä teen. Sinun lähtöpäivästäsi alkaen ovat he täällä kaikki, — aivan kuin olisivat omia lapsiani.

ALLMERS,

(liikutettuna).

Pikku Eyolfimme sijassa!

RITA.

Niin, pikku Eyolfimme sijassa. He saavat asua Eyolfin huoneissa. Saavat lukea Eyolfin kirjoja. Leikkiä hänen kaluillaan. Heidät vaihdetaan istumaan Eyolfin tuolilla pöydässä.

ALLMERS.

Tuohan on suoraa hulluutta! En tiedä ainoatakaan ihmistä maailmassa, joka ei olisi sopivampi siihen kuin sinä.

RITA.

Saan kasvattaa itseäni siihen. Opetella. Tottua.

ALLMERS.

Jos tuo on vakanen tosi — kaikki tuo, mitä puhut, niin on sinussa täytynyt tapahtua muutos.

RITA.

Niin onkin, Alfred. Siitä olet *sinä* pitänyt huolen. Sinä olet luonut tyhjän aukon minuun. Ja se pitää minun koettaa täyttää jollakin. Jollakin mikä voi olla rakkauden kaltaista.

ALLMERS.

(seisoo jonkun aikaa mietteissään; katsoo häneen).

Me emme todellakaan ole tehneet paljoksi mitään noitten köyhäin hyväksi.

RITA.

Emme ole tehneet niin mitään.

ALLMERS.

Tuskinpa ajatelleetkaan heitä koskaan.

RITA,

Emme koskaan myötätuntoisuudella.

ALLMERS.

Me, joilla on ollut "kullat ja maat, mannut" —

RITA,

Meillä on ollut kädet sulettuna. Ja sulettuna sydänkin.

ALLMERS,

(nyökäyttää).

Voihan siis ehkä ajatella olevan luonnollistakin, että he eivät panneet henkeään alttiiksi pelastaakseen pikku Eyolfia.

RITA,

(hiljaa).

Otapas ajatellaksesi, Alfred. Oletko varma, että — että meillä itsellämmekään olisi ollut rohkeutta siihen?

ALLMERS.

(tuskallisesti eväten).

Elähän toki epäile *sitä*, Rita!

RITA,

Niin, niin, me olemme tämän ilman ihmisiä.

ALLMERS.

Mitä oikeastaan aijot tehdä kaikkien noitten turmeltuneitten lasten hyväksi?

RITA.

Kaikista ensin tullenee minun koettaa, voisinko lauhduttaa — ja jalostaa heidän elämänkohtaloan.

ALLMERS.

Jos *sen voit* tehdä, niin ei ole Eyolf turhaan syntynyt.

RITA.

Eikä ole turhaan otettukaan meiltä.

ALLMERS.

(katsoo vakavasti häneen).

Sinulla, Rita, tulee olla selvillä *muuan* seikka. Sinua tähän ei yllytä rakkaus.

RITA,

Ei, — ei rakkaus. Ainakaan vielä.

ALLMERS.

Mikä sitte oikeastaan?

RITA.

(puolittain välttään).

Olethan niin usein puhellut Astan kanssa ihmisen vastuunalaisuudesta —

ALLMERS.

Tuosta kirjastani, jota vihasit.

RITA,

Vihaan sitä kirjaa vieläkin. Vaan minä istuin ja kuuntelin, kun sinä selittelit. Ja nyt tahdon itse koettaa eteenpäin. *Omalla* tavallani.

ALLMERS.

(pudistaa päätään).

Se ei ole tuon keskitekoisen kirjan vaikutusta —

RITA.

Ei, vaan minulla on oma aiheeni.

ALLMERS.

Mikä se on?

RITA.

(hiljaa, raskasmielisesti hymyillen).

Minä, näetkös, tahdon sovittaa suuria, avonaisia silmiä.

ALLMERS.

(lyödyllä mielellä, kiinnittää katseensa häneen).

Ehkä saisin minäkin olla mukana? Auttamassa sinua, Rita?

RITA.

Tahtoisitko sinä?

ALLMERS.

Tahtoisin, — jos vain tietäisin kykeneväni.

RITA,

(viivytellen).

Vaan sittehän sinun täytyisi jäädä tänne.

ALLMERS.

(hiljaa).

Koetetaan, eikö onnistuisi.

RITA,

(tuskin kuultavasti).

Koetetaan, Alfred.

(Molemmat ääneti. Sen jälkeen menee Allmers lippuriuvun luo ja nostaa lipun latvaan. Rita seisoo huvimajan luona ja katselee levollisesti Alfredia).

ALLMERS,

(tulee takasin).

Meille, Rita, koettaa raskas työpäivä.

RITA.

Vaan saat nähdä, — meille koittaa joskus pyhäinen rauhallisuuskin.

ALLMERS,

(hiljaa, liikutettuna).

Silloin tunnemme henkien liitävän luoksemme — ehkä.

RITA,

(kuiskaten).

Henkien?

ALLMERS,

(niinkuin edellä).

Niin. Ne ovat ehkä silloin ympärillämme, — ne, jotka olemme kadottaneet.

RITA,

(nyökyttää vitkalleen).

Pieni Eyolfimme. Ja sinun suuri Eyolfisi.

ALLMERS,

(tuijottaa eteensä).

Kentiesi. me vielä silloin tällöin, — elämämme tiellä — saamme nähdä aivan kuin vilahdukselta heitä.

RITA.

Minne meidän tulee luoda katseemme, Alfred —?

ALLMERS,

(kiinnittää katseensa häneen).

Ylös.

RITA,

(nyökyttää suostumukseksi).

Niin, niin, — ylös.

ALLMERS.

Ylös, — kohti huippuja. Kohti tähtiä. Ja kohti suurta hiljaisuutta.

(ojentaa hänelle kätensä).

Kiitos!

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK PIKKU EYOLF: KOLMINÄYTÖKSINEN NÄYTELMÄ

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do

copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation’s website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.